

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Terrorism

Det odefinierade hotet

Johanna Junker & Charlotte Djupenström

2018

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi

Handledare: Amir Rostami
Examinator: Sofia Wikman

Abstract

The purpose of this study has been to examine how the concept of terrorism is applied in the Swedish court system, because there are assumptions that the concept of terrorism is applied differently depending on the environment. This starting point has been taken from the conflict theory and the data has been collected using a content analysis to study similarities and differences in court cases. In four cases, the perpetrators had an Islamic link and in two cases a nazi connection. The results showed that there are indications that the court system makes a difference in its assessment of the perpetrators having a foreign background and in some way linked to an Islamic terrorist organization. It's also apparent that "guilty by association" exists in the cases where the perpetrators have an Islamic link. Because they are seen as terrorists before the court ruling and more need to prove their innocence.

Keywords: Terrorism, terrorist act, islamic terrorism, nazi and social threat

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur begreppet terrorism tillämpas i de svenska domstolarna eftersom det finns antaganden att begreppet tillämpas olika beroende på miljö. Denna utgångspunkt har hämtats från konfliktteorin och datamaterialet har samlats in med hjälp av en innehållsanalys, för att studera likheter och skillnader i rättsfall. I fyra rättsfall hade gärningsmännen en islamistisk anknytning samt i två rättsfall en anknytning till nazismen. Resultatet visade att det finns indikationer på att domstolen gör skillnad i sin bedömning om gärningsmännen har en utländsk bakgrund och på något sätt är kopplad till en islamistisk terrororganisation. Det framkom även att det föreligger ”guilty by association” i de rättsfall där gärningsmännen har en islamistisk anknytning dvs. att de är stämplade som terrorister innan dom avkunnats och således måste bevisa sin oskuld.

Nyckelord: Terrorism, terrorhandling, islamistisk terrorism, nazism och socialt hot

Förord

Först och främst så vill vi, Johanna Junker & Charlotte Djupenström, tacka varandra för ett bra samarbete under detta examensarbete men även under de tre års studierna vid Kriminologprogrammet, Gävle Högskola. Vi har under dessa tre år peppat och stöttat varandra i såväl medgång som motgång och med det funnit en riktig vänskap.

Vi vill även rikta ett speciellt tack till vår handledare, Amir Rostami, för värdefull hjälp och feedback under detta examensarbete.

Johanna & Charlotte

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
1.2 AVGRÄNSNING	2
1.3 DISPOSITION	2
2. BAKGRUND	3
2.1 SYNEN PÅ TERRORISMEN.....	3
2.2 SVENSK TERRORLAGSTIFTNING UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV	5
2.3 DE KVALIFICERANDE REKVISITEN OCH DESS KRITIK	7
2.4 VEM BLIR TERRORIST?	10
3. CENTRALA BEGREPP	12
3.1 TERRORISM	12
3.2 VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM	12
3.3 RADIKALISERING.....	13
3.4 ISLAMISTISK ANKNYTNING	13
3.5 MILJÖ	13
4. TEORI	14
4.1 KONFLIKTTEORIN	14
5. METOD	17
5.1 UPPBYGGNAD AV KODNINGSSCHEMA SAMT VAL AV ANALYSMETOD	18
5.2 TILLVÄGÅNGSSÄTT OCH URVAL AV RÄTTSFALL	18
5.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	20
5.4 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDE	22
6. RÄTTSPRAXIS	23
6.1 NAZISTCELLEN-MÅLET	23
6.2 ANSAR AL-ISLAM -MÅLET	26
6.3 AL -SHABAAB-MÅLET	27
6.4 GÖTEBORGS-MÅLET.....	28
6.5 KISTA-MÅLET	31
6.6 STOCKHOLMS-MÅLET	33
7. RESULTAT	35
7.1 VILKA LIKHETER ELLER SKILLNADER FINNS MELLAN DE RÄTTSFALL DÄR FÖRÖVAREN INTE HAR EN ISLAMISTISK ANKNYTNING?	35
7.2 FINNS DET NÅGRA SKILLNADER ELLER LIKHETER MELLAN DE RÄTTSFALL DÄR FÖRÖVAREN HAR ISLAMISTISK ANKNYTNING?	36
7.3 FINNS DET NÅGRA SKILLNADER RESPEKTIVE LIKHETER MELLAN RÄTTSFALLEN?.....	39
8. DISKUSSION	40
8.2 VIDARE FORSKNING SAMT METODDISKUSSION	46
REFERENSER	47
BILAGA 1	50
BILAGA 2	56

2.1 ÅTAL OCH DOMAR AVSEENDE TERRORISTBROTT I SVERIGE, GJORD AV PEDER HYLLENGREN VID FÖRSVARSHÖGSKOLAN (AFTONBLADET 2018, 30 APRIL)	56
2.2 SVT SAMMANSTÄLLNING AV ÅTAL OCH DOMAR AVSEENDE TERRORISTBROTT I SVERIGE (BERINGER, 2018, 20 JANUARI).....	57
BILAGA 3	59

1. Inledning

” Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist acts. The victims were in airplanes, or in their offices; secretaries, businessmen and women, military and federal workers; moms and dads, friends and neighbors. Thousands of lives were suddenly ended by evil, despicable acts of terror”

President George W. Bush, Address to the Nation, September 11, 2001

Amerika och västvärlden stod helt plötsligt inför en ny rädsla då den islamistiska terrorismen sattes på kartan som det största hotet i samband med terrorattacken den 11 september 2001 (Jackson, 2006, s.2: Norden, 2011, s.23). Terrorism är inget nytt fenomen, utan har använts i århundraden av både politiska grupper och stater (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.11). Nazisternas våld ökade under 90-talet och Sverige hade en av FN listad terrororganisation - Nordiska Rikspartiet (numera nedlagt). Men nazisterna hamnade i skuggan av den islamistiska terrorn som hela världens ögon riktades mot efter den 11 september 2001 (Heldmark & Ryan, 2008, s.65). Detta resulterade i, enligt vissa forskare, att de nazistiska grupperna kunnat växa sig starkare då fokus legat på den islamistiska terrorn och dess hot (a.a.). Detta har exempelvis Nordiska Motståndsrörelsen påvisat då de enligt Säpo utgör ett hot mot rikets säkerhet samt att deras våld är så pass grovt att det kan klassas som terrorism (Wiman, Sundqvist & Svensson, 2017, den 27 september).

Länge saknades en gemensam definition av terrorism och det var i samband med Al-Qaidas attacker på Manhattan, USA, som man enades om att envar gavs friheten definiera terrorism på det sätt som passade dem själva bäst (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.5). Sverige valde att implementera EU:s definition av terrorism vilket återfinns i rambeslutet (Prop. 2002/03:38, s.74).

Det återfinns som ovan benämnt tidigare forskning på området, dock saknas svensk forskning som inte använder en rättsdogmatisk metod. Kombinationen av hotet från den islamistiska världen, nazisterna som enligt många forskare inte betraktas som ett hot samt avsaknaden av en gemensam definition av begreppet terrorism resulterar i godtyckliga bedömningar i rättsväsendet. Blir personer som sympatiserar med en terrororganisation stämplade innan en dom avkunnats och således måste bevisa sin oskuld? Har domstolen

en annan syn på om en gärning ska betraktas som terrorbrott beroende på om gärningsmannen är av utländsk härkomst och kopplad till en terrororganisation? Kan man utläsa en skillnad i domstolens argumentation av de kvalificerande rekvisiten beroende på om gärningsmannen sympatiserar med en islamistisk terrororganisation eller en högerextremistisk organisation? Detta är de frågor som detta examensarbete ämnar undersöka.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur begreppet terrorism tillämpas i de svenska domstolarna eftersom det finns antaganden att lag (SFS 2003:148) om straff för terroristbrott tillämpas olika beroende på miljö. De frågeställningar som ligger till grund för att besvara syftet är sålunda följande:

- hur ser domstolen på det terroristiska hotet?
- utifrån de valda rättsfallen – hur har domstolen definierat begreppet terrorism?

1.2 Avgränsning

Då syftet med detta examensarbete är att undersöka hur begreppet terrorism tillämpas i de svenska domstolarna så har enbart domstolens syn respektive tolkning av begreppet terrorism utvärderats i de valda rättsfallen utifrån den valda kriminologiska teorin och begrepp samt gällande rätt. Sålunda kommer inte diskriminering i rättsväsendet att benämnas då denna uppsats enbart fokuserar på att belysa domstolens tolkning av de kvalificerande rekvisiten i Lag (SFS 2003:148) om straff för terroristbrott.

Vad bekommer svensk terrorlagstiftning kommer detta examensarbete enbart att inrikta sig på Lag (SFS 2003:148) om straff för terroristbrott, även om det finns bestämmelser i andra lagar som också behandlar terrorism.

Detta examensarbete kommer endast att behandla tingsrättsdomar då inte alla rättsfall av de sex som utgör arbetets material har överklagats till hovrätten. Sveriges domstolar består av tre instanser i följande ordning; tingsrätt, hovrätt och högsta domstolen.

1.3 Disposition

Examensarbetet består av åtta kapitel. I det inledande kapitlet har ämnet presenterats med en inledning som följs av syfte och frågeställning samt avgränsning. Nedan följer det

andra kapitlet där bakgrunden till examensarbetets syfte och frågeställning tas upp. Där-
efter följer det tredje kapitlet innehållandes en redogörelse för centrala begrepp följt av
det fjärde kapitlet där teoretiska utgångspunkter anges. I kapitel fem redogörs för den
metod, etiska överväganden samt arbetets validitet och reliabilitet. I kapitel sex beskrivs
de rättsfall som utgör materialet i detta arbete. I det sjunde kapitlet redovisas resultatet
med en tillhörande analys följt av en avslutande diskussion i det åttonde kapitlet.

Sist i examensarbetet återfinns en litteraturförteckning samt bilagor.

2. Bakgrund

2.1 Synen på terrorismen

Terroristattackerna gentemot World Trade Center den 11 september 2001 resulterade i ett
paradigmskifte då terrorism fick en ny innebörd världen över (Martin, 2004, s.355). Men
flertalet forskare diskuterade redan långt innan terrorattackerna den 11 september 2001
att det hade uppstått en form av en s.k. ny terrorism, där hotet kom utifrån - från den
muslimska världen, då man sett att religiös solidaritet inspirerade skapandet av löst kon-
figurerade nätverk av likasinnade radikaler som inte var främmande att bruka massför-
störelsevapen (a.a, s.356: Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.7). Forskare menade att den nya
terrorismen har en annan karaktär då den fokuserar mer på samhällets förstörelse och har
inte lika tydliga definierade politiska krav som på 1970-och 1980 talet (a.a.). Terrorism
är inget nytt fenomen, utan har använts i århundraden av både politiska grupper och stater
(Bring, 2011, s.551) men terroristernas taktik och metoder har förändrats (prop. 1973:37,
s.10). Begreppet terror myntades för första gången i samband med franska revolutionen i
slutet av 1700-talet för att beskriva den franska statens motangrepp mot revolutionen
(Jackson, 2008, s.380). Somliga forskare är av uppfattningen att världen står inför ett helt
nytt hot, en ny terrorism som är farligare och mer global än sina föregångare då den drivs
av religiöst inspirerad fanatism snarare än politiska idéer (Burnett & Whyte, 2005, s.3).
Denna nya terrorism fick världen möta den 11 september 2001 då Al-Qaida tog på sig
terrordådet mot World Trade Center på Manhattan, USA (a.a.).

Man brukar tala om tiden före och efter den 11 september 2001 (Martin, 2004, s.357).
Exempelvis ansågs terrorism på 60-talet i första hand vara ett problem för "tredje världen"
och således ingenting som västvärlden behövde bry sig om utan det var först efter den 11

september 2001 som man i väst startade kriget mot terrorism (Carr, 2006, s.197). Vi kommer fortsättningsvis i detta avsnitt beröra tiden efter den 11 september 2001.

Al-Qaida¹ tog på sig terrordåden den 11 september 2001 som är det mest påtagliga exemplet på terrorism för västvärlden, varför "islamisten" sedan den dagen blivit fokus för den västerländska rädslan (Nordén, 2011, s.23). Myntandet av begreppet "islamistisk terrorism" är det bästa belysta exempel på att muslimer pekats ut som ett terrorhot (Jackson, 2006, s.2). Begreppet innefattar att den bakomliggande orsaken för den terrorism är religionen islam och det finns ett underliggande antagande om att terrorism och våld är en del av islam (a.a., s.5). Det blir en konflikt mellan den västerländska civilisationen och muslimska delar av världen vilket skapar en större hotbild där islam framställs som ett hot mot de s.k. västerländska värderingarna (a.a.). Något som skapar ytterligare associationer mellan islam och terrorism är media, då exempelvis videosekvenser på muslimer som ber ofta visas i samband med nyhetsinslag om terrorism (Ahmed & Matthes, 2016, s.6). Islam målas upp som ett hot då muslimer som befolkningsgrupp ofta omnämns i diskussioner i samband med terrorism, våld och extremism (Jackson, 2006, s.6). "Grupper som söker legitimera våldsanvändning med hänvisning till extrema uttolkningar av islam betraktades som det allvarligaste terroristhotet mot Europa av den dåvarande borgerliga regeringen (a.a.).

Attentaten i USA den 11 september 2001, mot Madrids pendeltåg och mot kollektivtrafiken i Moskva samt London var alla storskaliga terrordåd utförda av islamister varför vissa forskare menar att det fokus som finns på denna grupp är befogad (Heldmark & Ryan, 2008, s.65). Under 90-talet i USA förekom tusentals incidenter där kristna fundamentalister attackerade abortkliniker, gaybarer samt synagogor med molotovcocktails och bomber (Carr, 2006, s.272). Dock sågs ändå inte dessa grupperingar utgöra ett lika stort hot som islamisterna (a.a.).

Den numera nedlagda nynazistiska organisationen Nordiska Rikspartiet är den enda organisation som FN terrorstämplat i Sverige (Heldmark & Ryman, 2008, s.24). Somliga forskare menar att nynazistiska grupperingar har haft möjlighet att växa sig starkare medan fokus legat vid hotet från islamister (a.a., s.159). Ändock utgör inte nynazister i dagens Sverige någon hotbild (Carr, 2006, s.143) och det kan kopplas samman med att nazister inte bedöms utgöra ett hot mot den stora gruppen samhällsmedborgare utan enbart

¹ Islamistiskt terrornätverk (Bring, 2011, s.556).

mot minoriteter (Eriksson & Noreen, 2006, s.21). En annan aspekt är att nazisternas handlingar sällan riktas direkt mot stater samt att nazisternas gärningar oftast tolkas som "extremism" och inte terrorism av staterna (Europol 2008:7, s.39). I Sverige under 90-talet skedde flertalet brand och bombattentat mot flyktingförläggningar och dessa handlingar hade kunnat betraktas som terrorism under förutsättning att de syftade till att skapa rädsla hos befolkningsgruppen, dock ses dessa typer av incidenter mycket sällan eller aldrig som terrordåd (Korsell, Olsson, Nyqvist, Vesterhav, Skinnarir, Sahlin-Nilsson, Hagström, Lodenius, Sundström, Baard & Carle, 2009, s.21).

Brottsförebyggande rådet (Brå) har genomfört en studie om det föreligger diskriminering² av personer med utländsk bakgrund² i rättsprocessen. Resultatet av den studien har bl.a. visat att det inom rättsväsendet finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper som resulterar i att personer med utländsk bakgrund inte får samma behandling som en person med svensk bakgrund i en liknande jämförbar situation (Martens, Shannon & Törnqvist, 2008, s.8).

Åberg (2011, s.10) konstaterar utifrån flera svenska rättsfall att lagen om straff för terroristbrott bygger på vaga beskrivningar. Hon menar att detta kan ses i domstolarnas formuleringar, för de har en benägenhet att resultera i "guilty-by-association" resonemang. Detta innebär att gärningsmännen blir misstänkta för terrorism om de har uttryckt stöd för en organisation som använt våld i politiskt syfte. Konsekvenserna av ett "guilty-by-association" resonemang är att det kan leda till en omvänd bevisbörda för den misstänkte, för de måste mer bevisa sin oskuld (a.a., s.11).

2.2 Svensk terrorlagstiftning ur ett historiskt perspektiv

Lag (SFS 2003:148) om straff för terroristbrott, fortsättningsvis även benämnd LST, finansieringslagen (SFS 2002:444) samt rekryteringslagen (SFS 2010:299) bildar gemensamt det rättsliga skydd som Sverige byggt upp (prop. 2017/18:174, s.32). I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet blev Sverige föremål för ett antal våldsdåd med politisk bakgrund som ingav en allvarlig oro bland landets befolkning. Dock vidtog man inga åtgärder förrän flygplanskapningen på Bulltofta flygplats i september 1972

² "individer som själva är födda i utlandet eller har minst en förälder som är född i utlandet (Brå 2008:4, s. 7).

² "diskriminering uppstår genom att grupper behandlas olika på ett sätt som missgynnar den ena jämfört med den andra eller genom att en till synes likabehandling faktiskt missgynnar personer som tillhör en viss grupp i befolkningen" (Martens, Shannon & Törnqvist, 2008, s.20)

(prop.1973:37, s.10). En kommission tillsattes som utarbetade ett lagförslag gällande förebyggande av vissa våldsdåd (a.a., s.12). Arbetet resulterade i Sveriges första lag på området Lagen (SFS 1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund (a.a., s.1). Det fanns ett uppenbart riktat fokus gentemot utlänningar i den proposition som låg till grund för nyss nämnda lag då (a.a., s.21) man valde att inte skapa terroristbrott som en egen definition då de flesta våldsdåd som terrorister utförde redan var underkastade svensk lagstiftning (a.a., s.19). Detta resulterade således i att lagens huvudsyfte tog sikte på möjligheten att kunna av och utvisa utlänningar vilka tillhörde organisationer vars syfte var att begå våldsdåd i Sverige (a.a., s.21). Lag (SFS 1973:162) den s.k. terroristlagen som var tidsbegränsad men giltighetstiden förlängdes senare till utgången av år 1975 (dir 1988:49, s.3).

År 1975 började diskussioner om att integrera 1973-års terroristlag i utlänningslagen (prop. 1975/76:18, s.80). Anledningen till detta var att få en så effektiv lagstiftning som möjligt samt att tillgodose rättssäkerhetskrav (a.a.). Propositionen som sådan bifölls varför terroristlagen från 1973 integrerades till utlänningslagen (a.a., s.149, s.153).

År 1988 lade regeringen fram ett lagförslag vilken innefattade att terroristbestämmelserna skulle brytas ut ur utlänningslagen och ånyo bli en egen lag (prop. 1988/89:86, s.138). Den huvudsakliga anledningen var att terroristmål inte utreddes på samma sätt som andra utredningar där utlänningslagen var applicerbar (a.a.). Lagförslaget godkändes och terroristlagen trädde i kraft den 8 juni 1989 Lag 1989:530 om åtgärder att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (a.a., s.139).

Den 13 juni 2002 antogs rådets för rättsliga och inrikes frågor Europeiska unionens rambeslut om bekämpandet av terrorism³ vilket är resultatet av arbetet inom FN som inleddes efter terroristattacken den 11 september 2001 (prop.2002/03:38, s.29). Detta rambeslut skulle sedermera implementeras i svensk lagstiftning (a.a.). I februari 2003 lämnade regeringen in en proposition gällande en ny terroristlag vilken trädde i kraft den 1 juli 2003

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) om bekämpande av terrorism, rådets rambeslut 2002/475/RIF

efter riksdagens godkännande (Prop. 2002/03:38, s.74). Sverige hade således en ny lagstiftning som utgjordes av Lag (SFS 2003:148) om straff för terroristbrott vilken kopierade rambeslutets definition av terroristbrott (a.a.).

2.3 De kvalificerande rekvisiten och dess kritik

Som nämnt i avsnittet ovan (2.2) var rambeslutet den första internationella överenskommelse vilken innehöll en definition av terroristbrott (prop. 2002/03:38, s.28), vilket sedermera implementerades i svensk lagstiftning (2 § LST). För att gärningarna ska betraktas som terroristbrott samt att domstolen överhuvudtaget ska kunna döma för terroristbrott krävs att de kvalificerade objektiva och subjektiva rekvisiten i paragrafens första stycke är uppfyllda (prop.2002/03:38, s.85). För att en gärning som avses i 3 § LST ska kunna betraktas som terroristbrott krävs att den genom sin art eller sitt sammanhang allvarligt kunna skada ett land eller en internationell organisation, jmf 2 § LST (a.a., s.86). Denna paragraf behandlar även den abstrakta faran hos gärningen vilket således innebär att det inte krävs att gärningen i det enskilda fallet faktiskt har inneburit sådan fara utan gärningen ska vara av sådan art att den allvarligt ska kunna skada en stat eller mellanstatlig organisation (a.a.). Även det kvalificerade subjektiva rekvisitet måste vara uppfyllt och det innebär att det måste vara styrkt att gärningsmannen begått handlingen i syfte att:

- *“injaga allvarlig fruktan hos en befolkning*
- *otillbörligen tvinga offentliga organ eller en internationell organisation att utföra eller att avstå från att utföra en viss handling eller,*
- *allvarligt destabilisera eller förstöra de grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturerna i ett land eller i en internationell organisation”* jmf 2 § andra stycket LST (prop. 2001/02:135, s.6).

Med uttrycket *“en befolkning”* avses inte enbart en stats hela befolkning utan även en mer begränsad krets personer som exempelvis personer som kan anses utgöra en befolkningsgrupp oaktat geografisk tillhörighet, exempelvis en etnisk minoritet eller ett visst folkslag (prop. 2002/03:38, s.34). Uttrycket *“offentliga organ”* avses exempelvis sådana myndigheter och andra organ inom en stat som tillhör den offentliga förvaltningen (a.a., s.35). För att kriteriet *“allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land eller en internationell organisation”* ska anses uppfyllt ställs krav på att målet med gärningen ska vara att tillfoga

skador av sådan allvarlig art och omfattning att det uppkommer störningar i ett lands viktigaste samhällsfunktioner (a.a.).

Det har inte varit en helt oproblematiske uppgift att implementera rambeslutets terrordefinition i svensk lagstiftning då det bl.a. resulterat i definitions- respektive tolkningsproblem av lydelsen i 2 § LST (prop.2002/03:138, s.86). Nedan redogörs för en del av den problematik och kritik som har beaktats av remissinstanserna samt problematiserats i förarbeten till LST. I samband med att rambeslutet införlivades i svensk rätt beslutade man även om att följa de uttalanden som följde EU-rådets protokoll hänförligt till rambeslutet (a.a., s.29). Regeringen gör i propositionen bedömningen att de objektiva rekvisiten gör att EU:s rambeslut begränsas till att omfatta endast mycket allvarliga brott (prop. 2002:03/38, s.29). Det ska således vara fråga om mycket allvarliga överträdelser av svensk straffrätt, begångna av personer vars syften utgör ett hot mot det demokratiska samhället (a.a.). Detta måste således tolkas på detta sätt och inte så man hävdar att beteendet hos individer som arbetat för att återupprätta och bevara demokratiska värden nu betraktas som terrorister (a.a.). Man måste således som medborgare få lägga fram sin åsikt som följer av den grundläggande rättigheten även om en kriminell handling begås när denna rättighet utövas (a.a., s.61). Detta föreslogs först tydliggöras i den svenska lagtexten vilket slopades då bl.a. flera av remissinstanserna riktade kritik mot s.k. ändamålsbeskrivningar (a.a.). Dock var riksåklagaren av en annan uppfattning då denne befarade att lydelsen i 2 § LST i förening med legalitetsprincipen kan resultera i tillämpningsproblematik då de flesta terroristbrott i ett eller annat avseende innefattar ett framförande av politiska åsikter (a.a., s.62). Exempelvis blir problematiken vid en ändamålstolkning av rådets uttalande och rambeslutet att sådana typer av gärningar som i exempelvis Al-Shabaab-målet (se avsnitt 6.3) inte faller under definitionen för terroristbrott men vid en strikt texttolkning gör den det (a.a.). I uttalandet som togs till rådets protokoll framgår vidare att i det fall en terroristgrupp aldrig begår brott, utan enbart hotar att begå brott, är det tillåtet att tolka rättsakten på sådant sätt att detta specifika brott straffas med ett maximistraff på minst 8 år (a.a.).

Advokatsamfundet yttrade sig genom remiss över promemorian prop. 2002/03:38 där de bl.a. nämnde följande. Med beaktande av omständigheten av de svårigheter som redan råder vid försök att definiera terrorism och således terroristbrott är det snarare så att ett abstrakt farerequisit tillför mer skada än nytta (R 9626/2002, s.2). Risken är att medbor-

garnas rätt till att utnyttja grundläggande rättigheter som yttrandefrihet och föreningsfrihet begränsas (a.a.). Det abstrakta farerekvisitet är nämligen utformat som ett objektivet rekvisit, vilket resulterar i att domstolar inte tillåts att beakta omständigheterna i varje enskilt fall vid bedömandet om en gärning ska anses vara ett terroristbrott eller ej. Bedömningen sker istället genom att uppskatta risken för hur stor skada staten tagit eller kunde ha tagit - en rent objektiv bedömning (a.a.) Istället föreslog man att det abstrakta farerekvisitet skulle ersättas med ett krav på konkret fara i syfte att det skulle bli en tydlig gränsdragning mellan terroristbrott och andra kriminella brott (a.a.). Man menade således att ett konkret farerekvisit bättre överensstämmer med rambeslutets utformning av det objektiva rekvisitet samt att det skulle bli möjligt att beakta samtliga omständigheter i det enskilda fallet (a.a., s.3).

Vad som uppfattas som en stat och mellanstatlig organisation är förhållandevis klart, men däremot bör det uppmärksammas att lagen inte ställer några krav på att staten ska vara demokratisk (R 9626/2002, s.3.). Advokatsamfundet föreslog att lydelsen i 2 § LST skulle vara *“innebär fara för att en stat eller mellanstatlig organisation allvarligt skadas”* då terrorism utgör en form av kriminalitet som riktar sig mot de grundläggande värden och funktioner som upprätthåller rättsstaten och det demokratiska statsskicket (a.a.). Samtidigt innebär det alltid svårigheter att definiera terrorism på ett sådant sätt att terroristbrottet avgränsas från andra former av kriminalitet och även att väga intresset av att lagföra terrorister mot intresset av att inte begränsa möjligheterna att upprätta, värna och utnyttja grundläggande demokratiska rättigheter som t.ex. yttrandefrihet och föreningsrätt (a.a.). Det måste även beaktas att personen som dömts för ett terroristbrott utsätts för en allvarlig stigmatisering då denne betraktas som en samhällsfara. Därför är det av vikt att skapa en klar och tydlig gräns mellan terroristbrott och andra former av kriminalitet och nämnda rekvisitet *“otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd”* i kombination med rekvisitet *“allvarligt kan skada en stat eller mellanstatlig organisation”* som särskilt problematiskt (a.a., s.4). Det finns gärningar som uppfyller kravet på att otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd, men där det ändå kan vara tvetydigt om det kan betraktas som terroristbrott. Ett exempel anfördes i yttrandet: *“En kommunalpolitiker hotas i syfte att förhindra honom från att fatta ett visst politiskt beslut av:*

- (1) *en psykiskt störd rättshaverist som anser sig personligen drabbad av beslutet*
- (2) *en kriminell organisation som anser att beslutet försvårar deras brottsliga verksamhet*
- (3) *en välkänd terroristorganisation som anser att beslutet inte överensstämmer med organisationens mål” (a.a.).*

Som skrivningen nu är utformad finns en risk att gärningen anses skada den demokratiska beslutsprocessen och därmed även staten i samtliga fall, trots en uppenbar skillnad mellan fallen. Personerna i exemplet ovan riskerar att dömas trots att det finns en skillnad beträffande den skada som de olika personernas handlande kan orsaka en stat (a.a.). Exempelvis får en kriminell organisation (2) och en välkänd terroristorganisation (3) anses vara mer samhällsfarliga än rättshaveristen (1) som knappast verkar ha terroristorienterat uppsåt (a.a.).

Några av remissinstanserna menade att det subjektiva rekvisitet starkt begränsar terroristbrottets tillämpningsområde, vilket regeringen vidhöll men drog slutsatsen att det subjektiva rekvisitet inte skulle begränsa i sådan utsträckning att det objektiva rekvisitet blir funktionslöst (prop.2002/03:38, s.58). Förhållandet mellan det subjektiva och objektiva rekvisitet dvs. inte enbart det uppsåt med vilket handlingen begåtts utan även den fara den kan medföra måste styrkas garanterar att endast de för samhället farligaste gärningarna bedöms som terroristbrott (a.a., s.59). Lagrådet framförde att rekvisiten inte går hand i hand med legalitetsprincipens krav på en klar och tydlig lag (a.a.). I synnerhet det objektiva rekvisitet i 2 § LST första stycket då lagrådet menade att varken rambeslutet eller förarbetena ger någon närmare klarhet vad som avses med detta uttryck (a.a., s.60). Lagrådet påpekade vidare en svårighet med tolkningen av det objektiva rekvisitet då den fara för skada som avses inte är konkret fara utan abstrakt fara vilket innebär att någon fara i det enskilda fallet inte nödvändigtvis behöver ha förelegat (a.a., s.59, s.60). Vidare framgår inte hur en sådan tillämpning ska ske och att det objektiva rekvisitet utifrån den synvinkeln framstår som otydlig och således i strid med legalitetsprincipen (a.a., s.60).

2.4 Vem blir terrorist?

Enligt förespråkarna är radikalisering den process som börjar med ett moskébesök och avslutas med ett terrordåd (Flyghed & Hörnqvist, 2011, s.2). I radikaliseringsprocessen

är grundtanken att en individ radikaliseras i ett antal givna steg i syfte att slutligen vara beredd att begå terroristbrott (Hörnqvist & Flyghed, s.9). Men vad är det som får en individ att radikaliseras? Detta kan förklaras i huvudsak utifrån två perspektiv, utanförskapsrespektive det kulturalistiska perspektivet (a.a.).

Utifrån radikaliseringsbegreppet har man genom en uppdelning som Ruth Levitas (1998) gjort mellan utanförskapsperspektivet samt det kulturalistiska perspektivet, analyserat orsaken till terrorism (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.7). Med utanförskapsperspektivet förläggs hotet så att säga utanför samhället dvs. att man riskerar att bli terrorist om man hamnar utanför samhället (a.a, s.8). Terrorism har satts i samband med arbetslöshet, bristande integration, diskriminering samt utanförskap då sådana marginaliserade individer är mer sårbara och således mottagliga för radikala idéer än välintegrerade individer (a.a, s.8, s.9). Det föreligger ett intimt samband mellan sociala orsaker och radikala idéer (a.a, s.9). I samband med EU:s radikaliseringsdokument utkristalliserades ett synsätt vilka utpräglade grundorsakerna till terrorism, ”*home-grown terrorism*”, där hotet kom inifrån istället för utifrån (a.a., s.8). Utifrån utanförskapsperspektivet ser man det naturligt att söka orsaken till den islamistiska terrorismen i de europeiska samhällenas sociala och ekonomiska utveckling (a.a.). De som är i riskzonen att radikaliseras utifrån ”*home-grown terrorism*” är således t.ex. andra- och tredjegerationens invandrare, män i fattiga förorter och i fängelser (a.a.).

Det kulturalistiska perspektivet utgår precis som utanförskapsperspektivet ifrån samhället som att det vilar på en gemensam värdegrund (a.a., s.10). Däremot skiljer sig orsaken till konflikt och sociala problem från utanförskapsperspektivet då man istället utgår från att alla samhällen ingår i en viss kultursfär där sfärerna skiljer sig från varandra genom sin karakteristiska värdegrund (a.a., s.13). Konflikten uppstår således av mötena mellan sfärerna (a.a.). ”*Home-grown terrorism*” finns även i en kulturalistisk form och detta begrepp myntades efter bombdåden i London (a.a., s.11). Gärningsmännen i Londondådet var till synes välintegrerade brittiska medborgare och överensstämde således inte med utanförskapsperspektivets bild av terrorister som socialt exkluderade och halvkriminella (a.a.). Utanförskapsperspektivet och det kulturalistiska perspektivet kompletterar varandra på vissa delar men är oförenliga på andra sätt (a.a., s.8).

Att muslimer pekats ut som ett terrorhot kan kopplas till vad Christie (Christie, 1985, s.63) kallar den ”goda fienden” som det innefattar en samhällsgrupp som är lätt att utkristallisera då den uppfattas som en fiende av stora grupper i samhället (Nordén, 2011, s.24). Eftersom muslimer är tillhörande en minoritetsgrupp i västerländska samhällen kan de med lätthet utpekats som fiende av stora grupper i samhället då “de” inte är en del av “oss” (a.a.).

3. Centrala begrepp

De begrepp vilka definieras i avsnitt 3.1, 3.2 och 3.3 förklarar grunden till terrorism varför en förklaring av dessa är av viktig art för förståelsen kring begreppet terrorism. Begreppen i avsnitt 3.4 och 3.5 är egna begrepp som har utkristalliserat sig i examensarbetet och som behöver förtydligas för förståelsen av helheten.

3.1 Terrorism

En enighet om definitionen av terrorism saknades under flera decennier då diskussionen framförallt handlade om vad som skulle ses som en politisk respektive kriminell handling (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.5). Bring (2011, s.550) menar att oaktat om det råder krig eller fred kan man använda en och samma definition av terrorism. Terrorism är en attack gentemot civilpersoner, vars avsedda effekt är att framkalla fruktan i samhället, och vars syfte är kopplat till vissa politiska, religiösa eller ideologiska mål (a.a.). Det brukar talas om att den enes frihetskämpe är den andres terrorist och vice versa (a.a.). Det var i samband med Al-Qaidas attacker på Manhattan, USA, som man enades om en definition där det gavs stort utrymme för envar att definiera terrorism på det sätt som passade dem själva bäst (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.5).

EU:s rambeslut är den första internationella överenskommelse som innehåller en definition av terroristbrott (prop. 2002/03:38, s.28), vilket har implementerats i sin helhet i svensk rätt, jmf 2, 3 §§ LST. EU:s respektive Sveriges definition av terrorism är således lydelsen i 2, 3 §§ LST.

3.2 Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett begrepp som förekommer i dagens samhällsdebatt vilket inte är ett lätt begrepp att definiera (Sarnecki, 2016, s.28). Med extremism brukar man

mena extrema ideologiska, religiösa och/eller politiska ställningstaganden (a.a.). En viktig faktor är att dess medlemmar är beredda att bruka våld mot ett demokratiskt samhälle, dess företrädare samt dess medborgare för att uppnå rörelsens mål (a.a.). Exempel på ideologiska inriktningar som faller inom begreppet våldsbejakande extremism är, nationalistiska (högerextrema), den autonoma (vänsterextrema) samt jihadistiska (a.a., s.29). Enligt justitiedepartementet (2014:4, s.10) definieras våldsbejakande extremister som grupperingar som valt att ställa sig utanför det demokratiska samhället och som i sin kamp mot samhället brukar våld och andra brott som legitima redskap. Våldsbejakande extremism kan konstateras vara en gruppering av extrema ideologiska övertygelser vilka ställer sig emot samhällets demokratiska system och därför tar till våld och andra okonventionella medel i syfte att uppnå ett önskat samhällsstyre (a.a.).

3.3 Radikalisering

Radikalisering är en social process som leder till att en individ eller gruppering stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld i syfte att främja sin extrema ideologi (DS, 2014:4, s.20). Radikaliseringen kan yttra sig genom att en individ anammar en våldsbejakande ideologi som denne sedan tolkar världen utifrån (a.a., s.45). Radikaliseringsprocessen kan också ske i omvänd ordning, så att en person tolkar världen utifrån en ideologi och i ett senare skede anammar en uppfattning där våld ses som vägen till förändring (a.a.). Anammandet av en våldsbejakande ideologi medför att en person accepterar och ibland utövar ideologiskt motiverade brott. Radikaliseringsprocessen behöver således inte innebära att personen själv utför eller deltar i t.ex. våldsbrottslighet. En radikaliserad person kan likväl bli inspiratör åt andra eller stödja andra personer vilka begår ideologiskt motiverade brott, exempelvis genom finansiering (a.a.).

3.4 Islamistisk anknytning

Begreppet islamistisk anknytning används vid flertalet tillfällen i detta examensarbete. Innebörden av detta begrepp är således att gärningsmannen på något sätt har en koppling till islam. Detta kan utgöras i exempelvis att gärningsmannen har en koppling till en terrororganisation eller hyser sympatier med en sådan.

3.5 Miljö

Miljö är ett begrepp som återfinns i detta examensarbete och innefattar nazistisk- eller en islamistisk organisation.

4. Teori

4.1 Konfliktteorin

Terroristbrott är en väldigt avgränsad brottslighet som enligt 2 § i LST inrymmer motiv av ideologisk eller politisk natur. Enligt Akers, Sellers & Jennings (2017, s.227) så passar konfliktteorin bra till att förklara denna brottslighet. I detta examensarbete undersöks hur begreppet terrorism tillämpas i de svenska domstolarna eftersom det finns antaganden att den tillämpas olika beroende på miljö. I kapitel 2 finns det beskrivet om uppkomsten men även utvecklingen av terrorlagstiftningen. Det finns även beskrivet att forskare har sett en ”guilty-by-association” i rättsfall, då gärningsmännen blir misstänkta för terrorism om de har uttryckt stöd för en organisation som använt våld i politiskt syfte. Detta kan leda till att gärningsmännen mer måste bevisa sin oskuld, alltså en omvänd bevisbörda. Konfliktteorin inrymmer förklaringen av uppkomsten av olika lagstiftningar och ger även en bättre förståelse till varför rättsväsendet agerar på detta sätt (Akers et al, 2017, s.217, s.227). Och detta är anledningen till att denna kriminologiska teori används som teoretisk utgångspunkt i detta examensarbete.

I Akers et al (2017, s.208) så förklaras konfliktteorins utgångspunkt som att samhällen inte utvecklas av samsyn och enighet, utan att problem/konflikter behövs för utvecklingen av samhällen. Konflikter mellan grupper kan ge makt till en grupp där deras värderingar sedan blir måttstocken för vilka beteende som anses vara brottsligt eller inte, medan den förlorande gruppen fortsätter med sitt nu olagliga beteende p.g.a. den egna gruppens värderingar. Lagar är ett system av regler som stöds av den styrande politiska staten men som även ger rättsväsendet möjligheter att ge negativa sanktioner till människor som inte följer lagen (a.a., s.209). Lagar är det som styr en stat och dessa offentliggörs och upprätthålls av dem som har den politiska makten i en stat (a.a.). Lagar kan ses som att de utvecklas utifrån en samsyn i samhället om hur något bör vara och återspeglar samhällets intressen som helhet (a.a.). Lagar kan även ses som ett resultat av konflikter mellan olika gruppers intressen och maktutövning i samhället (a.a.). De utfärdade lagarna och hur de tillämpas, skyddar och stödjer en liten grupps intressen och ger dem politisk, ekonomisk och social makt (a.a.). Enligt konfliktteorin så är lagen påverkad men även formad av den samhällseliga strukturen (a.a.).

Georg Vold (1958) som är en konfliktteoretiker föreslog även att gruppkonflikter inte bara förklarar de straffrättsliga aspekterna utan även det kriminella beteendet (Ref i Akers

et al, 2017, s.211). Han menar att: ”*hela den politiska processen av hur lagar stiftas, olika lagöverträdelser och hur rättsväsendet tillämpar åtgärder, är en reflektion av djupt rotade och fundamentala konflikter mellan intressegrupper och deras allmänna kamp för att få denna statliga makt. De som vinner den lagstiftande majoriteten får makten att bestämma vem/vilka som kommer att bryta mot lagen*”.

Andra konfliktteoretiker som har utvecklat konfliktteorin påpekar att vissa handlingar som definieras som brottsliga, kan förklaras av att lagstiftningen och rättsväsendets tillämpningar både direkt och indirekt oftast gynnar den gruppen med mest makt i samhället (a.a., s.212). Chambliss, Turk, Quinney menar även att i många fall finns det inte konflikter mellan de med makten i samhället och andra samhällsmedborgare (a.a.). För de flesta brott som begås mot person exempelvis mord, våldtäkt och överfall så finns det en konsensus (enighet) av hela samhället att lagföra de individer som begår dessa brott (a.a., s.213). Vissa lagar införs även p.g.a. allmänhetens intressen och kan vara i motsatt mot den styrande gruppens intressen (a.a.).

Den svenska terrorlagstiftningens utveckling, (se kapitel 2 avsnitt 2.2), initierades p.g.a. av en rad våldsdåd med politisk bakgrund som skedde i Sverige under slutet 1960- och i början av 1970-talet (prop. 1973:37, s.10). I och med dessa våldsdåd utlöstes en allvarlig oro hos befolkningen, därför ville de styrande beskydda medborgarna men även möjliggöra rättsliga åtgärder för dessa överträdelser (Akers et al, 2017, s.213: prop.1973:37, s. 12). Här ligger det i både de styrandes- och i befolkningens intressen att lagstifta gällande dessa överträdelser, på grund av befolkningens stora oro. Utifrån detta går det att anta att det inte fanns några konflikter mellan de med makten och samhällsmedborgarna, utan mer en samsyn mellan de båda (Akers et al, 2017, s.209, s.212).

Terroristbrott kan både rikta sig mot det demokratiska samhället och drabba samhällsmedborgare. Därför ligger det i samhällsmedborgarnas intressen att dessa gärningsmän lagförs. Det finns således en samsyn mellan samhällsmedborgarna och de styrande. Terrorattacken som skedde i Stockholm, april 2017, är ett exempel där terrorbrottslighet drabbar enskilda samhällsmedborgare. I denna attack, som skedde med hjälp av en lastbil, där omkom fem civila. I jakten på gärningsmannen så offentliggjorde polisen en bild från tunnelbanans övervakningssystem. Denna bild gjorde att en samhällsmedborgare kunde identifiera gärningsmannen och resulterade i att gärningsmannen senare kunde gripas i Märsta.

Terroristbrottslagen har därför införts som ett skydd för hela samhället, alltså ger straffrättsliga möjligheter att lagföra gärningsmän som begår terrorbrott som ses som mala in se⁴. När det finns en samsyn i samhället om att terroristattacker är skadliga och att vid dessa brott bör gärningsmannen lagföras då finns det en konsensus i samhället om att dessa brott ses som ett hot mot det egna samhället och den egna personen (Akers et al, 2017, s.213). Detta hot kan ses som det sociala hotet som blev upprinnelsen till terrorlagstiftningen i respektive medlemsländer i EU under början av 2000-talet (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.7). Även själva begreppet terrorism blev känt över världen den 11 september 2001 där gärningsmännen var muslimer (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.7; Martin, 2004, s.356). Och detta satte den muslimska världen på kartan som det största sociala hotet mot olika samhällen (Hörnqvist & Flyghed, 2011, s.7).

Detta nya sociala hot, att alla muslimerna pekats ut som potentiella terrorhot kan kopplas till vad Christie (1985, s.63-65) kallar ”den goda fienden”. Det han menar med detta begrepp är att samhällen väljer ut en fiende som är lätt att identifiera och som är ett hot mot det västerländska samhället (a.a., s.63). Genom att muslimerna har varit gärningsmän i flera terrordåd som har gett ett stort lidande för många människor och att dessa dåd har blivit uppmärksammade i nyhetsmedier i hela världen (a.a., s.64, s.65). Det gör att muslimerna ses som omänskliga eller rent ut sagt farliga för samhällen och enskilda samhällsmedborgare (a.a.). Detta leder i sin tur till att de farliga muslimerna måste bekämpas och när det då råder en enighet/samsyn om vilken som är det största sociala hotet då börjar kampen mot denna fiende, för ett samhälle bekämpar endast en fiende i taget (a.a., s. 63).

När samhällen, även det svenska, har börjat se terrorism som ett socialt hot och även infört lagstiftning för att kunna bekämpa detta hot, det är något som ligger i linje med konfliktteorin (Akers et al, 2017, s.215). Konfliktteoretiker menar även att tillvägagångssättet och beslutsprocessen i rättsväsendet, alltså olika tillämpningar, kommer att påverkas utifrån vilka som ses som det största sociala hotet (a.a.). Det vill säga att om muslimer ses som det största sociala hotet, så kommer dessa att oftare utsättas för någon typ av ”racial profiling”⁵ och straffas, än om gärningsmän inte är muslimer (a.a., s.223). Rättsväsendet kommer därför ha ett mer skonsamt handlande av icke muslimska gärningsmän enligt

⁴ d.v.s. begå terroristbrott är ett handlande som är fel i sig självt (Akers et al, 2017, s 214).

⁵ ”racial profiling” innebär att domstolens agerande/tillvägagångssätt utförs endast p.g.a. gärningsmannens etnicitet och inte p.g.a. gärningsmannens handling (Akers et al, 2017, s.224)

konfliktteorin (Akers et al, 2017, s.215). Utifrån detta blir det viktigt att se hur skillnaden är mellan de olika rättsfallen, med beaktande av att gärningsmännen har olika kulturella bakgrunder.

5. Metod

I teoriavsnittet förklarades konfliktteorin och hur den kan vara till hjälp som förklaringsbakgrund till examensarbetets resultat, alltså att om gärningsmännen har islamistisk anknytning, då bör resultatet kunna påvisa skillnader mellan domstolens bedömningar gällande begreppet terrorism. Utifrån detta går det att se att examensarbetet mer har en jämförande design, således kommer rättsfall där gärningsmännen har islamistisk anknytning och där de inte har det att jämföras (Bryman, 2017, s.80). Dessa rättsfall utgör den materiella grunden och kommer således att jämföras och beakta likheterna respektive skillnaderna för att möjliggöra att syftet kan besvaras, men även för att göra reflektioner gällande begreppsdefinitionen av terrorism enligt gällande rätt, teoretiska reflektioner samt andra begreppsreflektioner i diskussionsavsnittet (a.a., s.83). Enligt Bryman (2017, s.64, s.80) så samlas vanligtvis datamaterialet in vid ett och samma tillfälle vid en jämförande design. Gällande åtal och domar vid terrorbrott så finns det inte tillräckligt många vid ett och samma år, därför har ett bredare tidsspänn använts vid insamlandet av datamaterialet. Detta möjliggör även ett obundet slumpmässigt urval, mer om det längre fram.

En jämförande design kan inrymma både en kvalitativ och en kvantitativ metod (a.a., s. 80). Om valet skulle ha fallit på en kvantitativ metod, då skulle endast ett konstaterande om hur domstolen gör olika tillämpningar beroende på miljö utifrån gällande rätt ha kunnat göras (Bryman, 2011, s.83). Vilket hade resulterat i att kontexten som finns i rättsfallen och som i sin tur kan förklara domstolarnas olika tillämpningar enligt gällande rätt uteslutits (a.a.). Således kommer metoden i detta examensarbete att vara av en kvalitativ art då den ger utrymme att beakta likheter respektive skillnader i de rättsfall som utgör materialet. Dock ska tilläggas att syfte och frågeställningar i detta examensarbete har för avsikt att belysa det manifesta i texten dvs. vad som står i texten och inte det latentia dvs. den underliggande meningen (Bryman, 2017, s.283; Schreier, 2012, s.14, s.84).

Konfliktteorin som har genererats från bakgrunden, kommer även att vara till hjälp vid förståelsen av domstolens olika tillämpningar beroende på miljö, samt att resultaten inte

kommer att generera en ny teori utan mer ligga till grund för teorireflekationer (Bryman, 2011, s.28).

5.1 Uppbyggnad av kodningsschema samt val av analysmetod

I examensarbetets andra kapitel beskrivs uppkomsten och utvecklingen av den svenska lagstiftningen gällande terrorbrott. Själva uppkomsten av lagstiftningen och hur rättsväsendet tillämpar begreppet terrorism beroende på miljö, återkommer sedan i teoriavsnittet. I bakgrunden, andra kapitlet, finns det även beskrivet om det sociala hotet där även tidigare forskning har visat att det finns en ”guilty-by-association” i rättsfall, när gärningsmännen uttrycker stöd för en organisation som använt våld i politiska syften. I konfliktteorin återkommer detta sociala hot, som då kopplas till gärningsmän med muslimsk härkomst och som därför kommer att utsättas för en eventuell racial profiling och straffas hårdare än gärningsmän med icke muslimsk härkomst. I bakgrunden finns det även beskrivet hur domstolen definierar terrorbrott enligt gällande rätt. Begreppet våldsbejakande extremism har valts att beskrivas, då gärningsmännen i rättsfallen bör kunna kopplas till extrema organisationer.

Ovanstående sammanfattning av detta examensarbete, ligger till grund för kodningsschemat (se bilaga 1). I kodningsschemat återfinns direkta anvisningar hur det ska fyllas i, samt en fortlöpande förklaring gällande rekvisiten och hur domstolen gör tillämpningar (Bryman, 2017, s.292, s.294). Kodningsschemat består av några bakgrundsfrågor för att särskilja rättsfallen åt, men som även möjliggör för olika reflektioner i diskussionsavsnittet, kapitel åtta. Kodningsschemat är även uppbyggt utifrån definitionen av begreppet terrorism vilket således är LST och dess rekvisit. Kodningsschemat är sedermera ”concept-driven” vilket är vanligt i kvantitativa innehållsanalyser (Schreier, 2012, s.14, s.84). För att kunna beakta skillnader och likheter mellan rättsfallen, så används en innehållsanalys i själva analysen vilket utgörs av ett kodningsschema.

Kodningsschemat har även testats genom att författarna självständigt kodat ett och samma rättsfall vilket gav ett likvärdigt resultat (Bryman, 2017, s.292). Detta innebär att det föreligger en interbedömarreliabilitet i examensarbetets instrument (a.a., s.160).

5.2 Tillvägagångssätt och urval av rättsfall

Initialt begränsades antalet rättsfall till fyra stycken, denna begränsning gjordes i huvudsak till följd av tidsbrist.

För att finna domar av relevant art inleddes en sökning på internetsidan "google" där sökorden som angavs var "terrorbrott i Sverige". Två sammanställningar återfanns där det framkom vilka domar gällande terror som avkunnats i Sverige. En av sammanställningarna hade forskaren Peter Hyllengren från Förvarshögskolan sammanställt (Aftonbladet, 2018, 30 april). Den andra sammanställningen var publicerad på SVT:s hemsida (Beringer, 2018, 20 januari). Det ska i sammanhanget tilläggas att de två sammanställningarna redogjorde för i princip samma åtal och domar som avkunnats i Sverige sedan LST införande, med undantag för något rättsfall.

Då underlaget till detta examensarbete skulle utgöras av två rättsfall där gärningsmannen/männens handling var islamistisk inspirerad samt två rättsfall där gärningsmannen/männen hade nazistisk inspirerad handling, gjordes två urval. Det första urvalet, var gällande domar där gärningsmannen/männen hade nazistisk inspirerad handling och valet föll på en dom som avkunnades år 2005. Denna dom återfanns i sammanställningarna från Aftonbladet respektive SVT (se bilaga 2). I detta examensarbete benämns denna dom för "nazistcellen". Då det inte fanns fler avkunnade domar där gärningsmannen/männen hade nazistisk inspirerad handling valdes ett rättsfall som avkunnades under år 2017, vilket var medialt uppmärksammat. Till skillnad från nazistcellen så åtalades inte gärningsmannen/männen för terrorbrott, dock har de anknytning till den nordiska motståndsrörelsen, NMR. Det viktiga i urvalsramen gällande detta rättsfall, var att se till själva gärningen men även att nordiska motståndsrörelsen kan kopplas, begreppsmässigt till våldsbejakande extremism (Bryman, 2017, s.179). I detta examensarbete benämns denna dom för "Göteborgs-målet" vilken laddades ned från rättsdatabasen Karnov, som även nazistcellen.

Urvalet av de två rättsfallen där gärningsmannen/männens handling var islamistiskt inspirerad, gjordes utifrån en egen sammanställning av de tidigare beskrivna sammanställningarna från tidningen Aftonbladet och SVT (se bilaga 3). Att gärningen i de aktuella rättsfallen skulle vara relevant till LST var av stor vikt för urvalsramen som sådan, då den lagstiftningen ligger till grund för examensarbetet. Därför exkluderades inga rättsfall då det utifrån den korta sammanfattningen av vardera rättsfall inte kunde säkerställas att LST ej var tillämplig. Genom att inte göra egna felaktiga utslutningar har ett obundet slumpmässigt urval möjliggjorts (Bryman, 2011, s.183). Antalet domar blev således 15

till antalet. Orsaken till användandet av ett obundet slumpmässigt urval, är att det möjliggör en generalisering av resultaten, då syftet med detta examensarbete påtalar att detta bör beaktas, mer om generalisering längre fram.

Rättsfallen numrerades i kronologisk ordning utifrån årtal, där rättsfallet från 2018 fick nummer 1 och sista rättsfallet från år 2005 fick nummer 15, se bilaga 3 (Bryman, 2011, s.183). Därefter användes en slumpgenerator som återfanns på internet som slumpmässigt skulle ta fram ett tal mellan 1 och 15 (a.a.). Slumpgeneratorn tog fram siffrorna 11 och 15. Detta resulterade i rättsfallen "Al-shabaab" och "Ansar al-Islam", vilka laddades ned från rättsdatabasen Karnov. Vid genomläsning av rättsfallen kunde det konstateras att dessa gärningsmän hade islamistiskt inspirerade handlingar och var därför relevanta. I det fall gärningsmannen/männen enbart skulle ha varit åtalade enligt finansieringslagen (SFS 2002:444) eller rekryteringslagen (SFS 2010:299) hade dessa exkluderats.

Under arbetets gång och främst vid slutförandet av kodningsschemat så valdes att analysera ytterligare två rättsfall där gärningsmannens/männens handling var islamistisk inspirerad. Urvalet gjordes från den egengjorda sammanslagningen av terrorbrottdomar, bilaga 3, och på samma sätt som ovan beskrivet (Bryman, 2011, s.183). Denna omgång tog slumpgeneratorn fram nummer 1 och nummer 14 vilket således innebar att "Stockholms-målet" från 2018 och "Kista-målet" från 2006 kom med i detta urval. Dessa laddades även ned från rättsdatabasen Karnov och kontrollerades, samt ansågs relevanta.

5.3 Validitet och reliabilitet

Begreppet validitet innebär i huvudsak, mäts och analyseras det som var avsikten i examensarbetet (Sandberg & Faugert, 2016, s.151). Eller som Mason (1996, ref i Bryman, 2011, s.352) beskriver begreppet inom kvalitativ forskning, "*observerar, identifierar eller mäter det man säger sig mäta*". Mason håller sig strikt till den kvantitativa betydelsen av begreppet inom sin kvalitativa forskning och det kommer även detta examensarbete att göra (a.a.). För att kunna besvara denna fråga samt att ta ställning till andra begrepp såsom, replikerbarhet och generalisering. Detta har resulterat i ett medvetet val av att endast använda begreppen intern och extern validitet samt ekologisk validitet. Detta har även gjorts då en jämförelsedesign har problem vid vissa av dessa begrepp.

Den interna validiteten handlar om de slutsatserna som dragits, alltså är slutsatserna i detta examensarbete trovärdiga eller inte? (Bryman, 2011, s.50: Sandberg & Faugert,

2016, s.151). För att kunna dra dessa slutsatser måste även begreppet reliabilitet beaktas. Reliabilitet innebär om måtten/mätningarna är pålitliga (Bryman, 2011, s.161). Då kodningsschemat utgår från begreppet terrorism d.v.s. gällande rätt samt att detta examensarbete avser att mäta domstolarnas tillämpningar av LST beroende på miljö anses måttet av detta begrepp vara pålitligt. Som ovan nämnt genomfördes ett test av kodningsschemat och det påvisade att oberoende av person, så uppvisas samma resultat. Således föreligger en interbedömarreliabilitet, för mätningarna kan ses vara pålitliga (Bryman, 2011, s.160, s.161). Utifrån dessa aspekter samt att resultatet även kopplas till tidigare forskning, då kan resultatet anses vara av trovärdig art. Den interna validiteten blir därför hög. Genom att vara systematiska i uppbyggandet av kodningsschemat, det resulterade i en objektiv kodning samt en beskrivning av det manifesta i rättsfallen. Detta möjliggör en replikering av detta examensarbete vilket även ökar examensarbetets validitet (Bryman, 2011, s.169, s.283).

Problemen enligt Bryman (2011, s.66) är att den interna validiteten blir låg med en jämförelsedesign, eftersom att det blir svårt att fastslå en viss orsaksinriktning. Det han menar är att det kan finnas förklaringsfaktorer som ger upphov till olika orsaksinriktningar (a.a., s.168). I detta examensarbete påvisas en viss orsaksinriktning, dock kan denna inte säkerställas vilket resulterar i att den interna validiteten bli lägre.

Den externa validiteten innebär, om undersökningens slutsatser går att generalisera även till andra situationer (Bryman, 2011, s.51). Denna fråga handlar om urvalet, d.v.s. har undersökningen ett representativt urval som tagits fram slumpmässigt och som kan generaliseras till domstolens olika tillämpningar i stort? (Bryman (2011, s.168-169).

Utifrån beskrivningen av urvalet kan det konstateras att det material som utgör grunden i detta examensarbete innefattar bl.a. det enda rättsfallet där de åtalade har en nazistisk inspirerad handling. Materialet innefattar även ett rättsfall som uppmärksammades medialt på grund av att det fanns tveksamheter gällande ifall gärningen skulle betraktas som terrorbrott eller inte. Gärningsmännen hade i detta rättsfall kopplingar till NMR. De rättsfall där gärningsmännen hade en islamistisk inspirerad handling, togs fram med hjälp av ett obundet slumpmässigt urval. Detta medför att ett representativt urval skulle kunna sägas föreligga, vilket påverkar möjligheterna till att generalisera till hur domstolarna gör olika tillämpningar (Bryman, 2011, s.169).

Rättsfallen utgör en offentlig handling som är bestående och dessa kan begäras ut från tingsrättens arkiv där de förvaras. Nyss nämnda tillsammans med att rättsfallen utgör en relevans för examensarbetets syfte samt är representativa, möjliggör även en generalisering (a.a., s.297). Detta medför att resultatet bör kunna generaliseras till terrorbrott samt till gärningsmän som har nazistiskt eller är islamistiskt inspirerade handlingar (a.a., s.199). Generaliseringen kan endast hänföras under tidsperioden då terrorbrotten var aktuella, detta då terrorismen kan förändras över tid och likväl lagstiftningen (a.a.)

Ekologisk validitet beskrivs av Cicourel (1982, ref i Bryman, 2011, s.51) som *“Kan våra instrument fånga vardagslivets betingelser, åsikter, värderingar, attityder och kunskaper hos dem vi studerar på det sätt som dessa kommer till uttryck i deras naturliga miljö”*. Det som menas är att resultaten kan vara tekniskt valida utifrån olika mätinstrument, men ha ringa betydelse med det som händer i människors vardag. Och Bryman (2011, s.66) menar att den ekologiska validiteten kan hamna i riskzon när olika mätinstrument såsom exempelvis enkäter och intervjukscheman används, för dessa kan störa den “naturliga” situationen för deltagarna. I detta examensarbete har sex rättsfall använts i syfte att jämföra domstolens tillämpningar beroende på miljö. Kodningsschemat som används bör inte påverka domstolens bedömning utan blir mer ett icke reaktivt tillvägagångssätt och den ekologiska validiteten bör således inte påverkas (Bryman, 2011, s.66, s.296). Därför bör den ekologiska validiteten bli hög i detta examensarbete.

5.4 Etiska ställningstagande

Eftersom detta examensarbete inte inriktar sig på den individuella gärningsmannen, utan mer på själva gärningen som ligger till grund för de olika rekvisiten samt att domarna utgör en offentlig handling förekommer inte några etiska dilemman. Det som möjligen kan utgöra problem är konfidentialitetskravet, och då främst med att individer som läser examensarbetet kan identifiera gärningsmännen (Vetenskapsrådet, s.12). Därav avidentifieras gärningsmännen.

6. Rättspraxis

6.1 Nazistcellen-målet

Detta mål var det första i Sverige där svenska medborgare åtalades för terroristbrott. De fyra gärningsmän, samtliga med kopplingar till en nazistorganisation, åtalades för förberedelse till terroristbrott. Den så kallade nazistcellen hade planer att omstörta samhället genom att spränga kraftanläggningar i Västerås och Riksdagshuset, Rosenbad och Sagerska palatset i Stockholm (B-4027-04).

Gärningsbeskrivning

De fyra gärningsmännen som åtalades för bl.a. förberedelse till terroristbrott hade i samförstånd under 2004 (1 augusti – 22 september) planerat, förberett samt beslutat att begå kriminella handlingar mot välfärdsstaten (bilaga till dom B-4027-02, C-1-217-04, s.6). Samtliga gärningspersoner hade nationalsocialistiskt tankegods samt att vissa varit i gemenskap och sympatiserat med Nationalsocialistisk front (B-4027-04, s.18). De kriminella handlingar som förberetts var enligt åklagaren ett led i en revolution i Sverige vilken skulle genomföras i fem faser (bilaga C-1-217-04, s.6). I en skrift benämnd ”Revolution I Välfärdsstaten” författad av två av de tilltalade redovisades revolutionens tillvägagångssätt – en revolution som utförs i flera faser där den inledande fasen skulle bestå i omfattande skadegörelse riktad mot allmänna intressen som sedermera i den andra fasen skulle utvidgas till att bestå i sabotage riktade mot väsentliga intressen (a.a.). Gärningsmännen åtalades även för ett antal fall av skadegörelse vilka bl.a. bestod i fönsterkrossning på skolor vilket ingick i fas 1 av revolutionen (a.a., s.2). Enligt åklagaren har fas 2–4 förberetts genom att bl.a. införskaffat en karta över kraftnätet i Sverige, fotografier och bilder på planerade mål har sparats och redigerats samt att en lista över åtgärder som skulle ha planerats inför gärningarna har sammanställts (bilaga C-1-217-04, s.7).

Åklagaren ansåg att de gärningar som de tilltalade förberett allvarligt kunnat skada riket. Syftet med gärningarna har, enligt åklagaren, allvarligt varit att destabilisera och förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska och sociala strukturer i Sverige (a.a., s.8).

Domskäl och domslut

Förberedelse till terroristbrott sattes som rubrik till åtalpunkten och utgör grunden på ett påstående om att de tilltalade i samstämmighet beslutat att från skadegörelsebrott utföra

sabotage mot allmänna anläggningar m.m. med inspiration av skriften Revolution I Välfärdsstaten (a.a., s.31). Terroristbrott infördes i svensk lagstiftning genom en särskild lag som trädde i kraft den 1 juli 2003 vilken har sin grund i ett rambeslut inom EU om bekämpande av terrorism (a.a.). Åklagaren menade att rent lagtekniskt så är de gärningar, som även redan är sanktionerade genom brottsbalkens bestämmelser, att betrakta som terroristbrott om vissa kvalificerade förutsättningar finnes styrkta (a.a., s.30). Åklagaren lyfte således i detta ärende fram att de åtalade tagit befattning med hjälpmedel på ett sådant sätt att det är att betrakta som en förberedelse till brott av angivet slag enligt brottsbalkens bestämmelse, sabotage, eller om de kvalificerande rekvisiten är uppfyllda, terroristbrott eller stämpling till sådant brott (a.a.). Vidare var åklagaren av den uppfattningen att faran för brottets fullbordning inte varit av ringa art (a.a., s.31).

Tingsrätten inledde med att utröna vad som enligt svensk rätt är kriminaliserat i fråga om inledande åtgärder och menade att utifrån de angivna motiven för kriminaliseringen infördes bestämmelser som innefattade att, något förenklat, enbart befattning med pengar eller vissa hjälpmedel såsom gift, sprängämnen, vapen eller annat dylikt hjälpmedel med huvudsakligt syfte att utföra ett konkret brott – dock inte nödvändigtvis närmare bestämt till tid och plats och mer detaljerat planlagt – skulle leda till ansvar för förberedelse till brott; dock under förutsättning att faran för brottets fullbordning inte var ringa (a.a., s.31, s.32). Enligt 23:2 BrB ska bl.a. den som, med uppsåt att utföra eller främja brott, skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott, dömas för förberedelse till brottet om han inte gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök. Med stämpling förstås, att någon i samråd med annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den (a.a., s.33). I 4 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott kriminaliseras bl.a. förberedelse och stämpling till terroristbrott. I 13 kap. 12 § brottsbalken kriminaliseras också förberedelse och stämpling till flera av de allmänfarliga brotten, däribland sabotage (a.a.).

Tingsrätten fann det styrkt att de åtalade genomfört de konkreta åtgärder vilka utgjort en förberedelse för fas 2–4 i revolutionen som skildrades i skriften ”Revolutionen I Välfärdsstaten” (a.a., s.35). Samtliga av de åtalade hade tagit del av skriften dock var det inte tillförlitligt påvisat att två av de åtalade författat skriften även om flera omständigheter talade för detta. Tingsrätten hade konstaterat att det funnit ett mycket stort antal skadegörelsebrott styrkta där angreppsmålet huvudsakligen varit det allmännas egendom (a.a.).

Samtliga av de fyra åtalade hade visats ha, genom egna uppgifter eller genom skriftlig bevisning, idéer och uppfattningar som helt eller i vart fall delvis har anknytning till den nationalsocialistiska ideologin vilket även uttrycktes i skriften (a.a.). De fotografier, kartor och lappar som hittats påvisade på ett stort intresse för egendom och installationer som väl kunnat utgöra måltavlor för brott av det slag som enligt skriften skulle ha utförts under senare faser (a.a., s.35). I synnerhet en lapp gav enligt tingsrätten ett mer bestämt intryck av att den hade sin grund i ett djupare resonemang än endast mer allmänna funderingar om vad som hade kunnat göras för att få en ändring till stånd i det svenska samhället (a.a., s.36). I en sammantagen bedömning fann rätten att det hos de åtalade funnits likartade tankegångar om en förändring av det svenska samhället genomfört med hjälp av brott av allvarlig art. Brotten hade redan börjat förverkligas genom de grova skadegörelserna och vissa åtgärder hade redan vidtagits, som utöver korrelationen mellan de redan utförda brott och den av samtliga lästa skriftens beskrivning av detta som en begynnelsefas, pekade enligt rättens bedömning mot en planering av brott av än allvarligare brott (a.a.).

Frågan var dock om de åtalade gärningarna faller inom det kriminaliserade området för förberedelse och/eller stämpling. Enligt tingsrätten var sprängkapseln och rånarluvorna sådana föremål som typiskt sett kan komma till användning vid brott (a.a., s.36). Tingsrätten ansåg dock att ägandet av dem visar inte redan i sig, liksom i och för sig bulstaxen, sådan befattning med dem som hjälpmedel vid ett kommande brott som skildras i gärningsbeskrivningen (a.a.). Tingsrätten fann det inte heller styrkt att den tilltalade som förvarat sprängpatronen i sin bostad har införskaffat den, tagit emot den eller förvarat den med uppsåt att begå brott av det slag som anges i gärningsbeskrivningen. De övriga föremål som hittats (fotografier, karta, listor och lappar) utgör dokumentation som kan utgöra hjälp vid planering av ett framtida brott men kunde enligt rätten inte betraktas som något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid utförande av brott (a.a., s.37). Mot bakgrund av det anförda ogillades åtalet för förberedelse till terroristbrott.

Tingsrätten hade vidare att ta ställning till om åklagarna hade styrkt stämpling till terroristbrott. Enligt rätten krävdes det att åklagaren visat att de åtalade, eller i vart fall flera av dem, tillsammans gett uttryck för ett beslut att begå ett brott av det slag som angavs i gärningsbeskrivningen (a.a., s.37). Tingsrätten fann att de åtgärder som vidtagits och som åtalades som förberedelse till brott visade att tre av de åtalade i vart fall hade börjat att inhämta information som kunde utgöra underlag för en framtida mer konkret planering av aktuell brottstyp. Detta utgjorde dock inte tillräcklig bevisning för att de tre åtalade vid

tidpunkten för ingripandet tillsammans hade gett uttryck för ett beslut att konkret begå ett sådant brott. Även åtalet för stämpling till terroristbrott ogillades (a.a., s.37, s.38).

6.2 Ansar al-Islam -målet

Gärningsbeskrivning

I målet åtalades två personer för förberedelse till terroristbrott samt förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse, grovt brott. Åtalet för förberedelse för allmänfarlig ödeläggelse avsåg tiden innan ikraftträdandet av lagen om straff för terroristbrott (bilaga till dom B-2965-04 Dnr C 09-2-302-04, s.2). De tilltalade ansågs vara en del av organisationen Ansar al-Islam, som enligt åklagarens gärningsbeskrivning var ansvarig för flertalet terroristattentat där ett stort antal människor berövats livet samt åsamkats skador i bl.a. Irak (a.a.). Ansar al-Islam är upptagen på FN:s säkerhetsråds- och EU:s förteckning över personer, grupper samt enheter mot vilka särskilt restriktiva åtgärder skulle gälla då de var associerade med Al-Qaida, Usama bin Laden och talibaner. Även Abu Musab al-Zarqawi, islamistisk terrorist, och hans nätverk fanns upptagen på denna lista (a.a.). I gärningsbeskrivningen menade åklagaren att de två tilltalade personerna under perioden hösten 2002 – april 2004, i Sverige, gemensamt och i samråd med andra personer samlat in och mottagit stora summor pengar som de sedermera överfört till Ansar al-Islam och Abu Musab al-Zarqawi i Irak eller till personer i Iran för vidarebefordran till Irak (a.a.). Insamlandet och mottagande samt överförande och lämnande av pengar till Irak utgjorde enligt åklagaren ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning, och som har skett med syftet att injaga allvarlig fruktan hos befolkningen och att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i Irak. Åklagaren hänvisade till 2 och 4 §§ LST och 23 kap. 2 § BrB och hävdade att fara för brottets fullbordan inte varit ringa (a.a.). Gärningsmännen härkomst härrör från Kurdistan respektive Irak (B-2965-04, s.20).

Domskäl och domslut

Inledningsvis konstaterade tingsrätten att Ansar al-Islam är att betrakta som en terrororganisation i enlighet med artikel 2 i EU:s rambeslut (B-2965-04, s.53). Vidare konstaterade tingsrätten att i enlighet med de svenska lagmotiven måste det föreligga direkt uppsåt att begå terroristbrott för att anses ingå i en terroristgrupp. Endast medlemskap är således inte straffbart (a.a.). Åklagaren hade åberopat ett länkschema som upprättats av Säkerhetspolisen där de åtalade hade kopplats till personer som de varit i kontakt med vilka

med hög grad av säkerhet ingick i nätverket Ansar al-Islam (a.a.). Tingsrätten fann således mot bakgrund av åklagarens utförliga presentation av Ansar al-Islam och dess bakgrund att de två tilltalade ingått i nätverket Ansar al-Islam (a.a., s.59). Vidare ansåg tingsrätten att de tilltalade gemensamt och i samråd med andra personer mottagit eller samlat in omkring 148 000 US dollar som de sedermera överfört till Ansar al-Islam eller till personer i Iran för vidarebefordran till nyss nämnda nätverk (a.a., s.62). De tilltalade var enligt tingsrättens uppfattning väl medvetna om att beloppen gått till Ansar al-Islam i syfte att genomföra brott/täcka kostnader för brott som har till syfte att injaga allvarlig fruktan hos en befolkningsgrupp eller att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i Irak (a.a., s.62, s.63). Tingsrätten konstaterade således att de två åtalade tillsammans och i samråd med direkt uppsåt att främja terroristbrott tagit emot samt lämnat penningmedel som betalning för terroristbrott eller för att täcka kostnader för utförande av sådant brott (a.a., s.64). Enligt tingsrättens bedömning var faran för brottets fullbordan inte av ringa art (a.a.). Tingsrätten konstaterade vidare att det för straffansvar för förberedelse för terroristbrott inte krävs att uppsåtet avser en gärning av specifik art, det är således tillräckligt att uppsåtet avser att terroristbrott förr eller senare kommer till stånd (a.a., s.65.). Tingsrätten fann att samtliga kvalificerande rekvisit var uppfyllda varför de åtalade dömdes för förberedelse till terroristbrott (a.a.).

6.3 Al -Shabaab-målet

Gärningsbeskrivning

Hösten 2012 åtalades två personer, M.J samt B.M, för stämpling till terroristbrott enligt 2 och 4 §§ Lag om terroristbrott samt 23 kap. 2 § 2 st. Brottsbalken (BrB) (B 7277–10, s.3). De åtalade hade enligt åklagaren under åren 2009 och 2010 rest till det krigsdrabbade Somalia där de åtagit sig och i samråd med annan, dvs. företrädare för den somaliska terroristorganisationen al-Shabaab, beslutat att utföra terroristbrott genom att utföra självmordsattentat (a.a.). BM var född i Somalia och således av somalisk härkomst och MJ hade härkomst från Saudiarabien där han var född (B 7277–10, s.4). Gärningen hade enligt åklagarens sakframställan allvarligt kunnat skada staten Somalia (a.a., s.3). Vidare menade åklagaren att avsikten med gärningen hade varit att *“1, injaga fruktan hos den somaliska befolkningen 2, otillbörligen tvinga de mellanstatliga organisationerna att vidta eller avstå från att vidta en viss åtgärd 3, allvarligt destabilisera eller förstöra*

grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i Somalia” (a.a.). Faran för brottets fullbordan hade inte varit ringa (a.a.).

Domskäl och domslut

I målet bestod den tyngsta bevisningen av en rad telefonsamtal som de åtalade fört med släktingar, al-Shabaab-krigare samt andra personer med kopplingar till nämnda terrororganisation (a.a.,s.37). Vidare hade chefsanalytikern för kontraterrorismenheten hos SÄPO (säkerhetspolisen) uttalat sig i målet för kvalitetssäkring av materialet (a.a., s.87).

Tingsrätten gjorde mot bakgrund av den bevisning som framkommit i målet inledningsvis bedömningen att al-Shabaab är en terrororganisation vars mål är att genom våld upprätta en islamisk stat i Somalia som ska lyda under sharialagarna (B-7277-10, s.90). Tingsrätten fann vidare att de åtalade radikaliserats under sin tid i Sverige samt att de åtalade känt varandra väl och att syftet med resorna till Somalia varit att ansluta sig till al-Shabaab för att kriga i organisationens namn samt begå självmordsattentat (a.a., s.98). Beträffande den omständighet att MJ och BM av okänd anledning inte fullföljt sina planer under sin tid i Somalia utan återvänt till Sverige fann tingsrätten att det inte innebär att risken för brottets fullbordan inte varit ringa (a.a., s.99). Att M.J och B.M återvände till Sverige innebar enligt tingsrättens bedömning inte att de föranlett att brottet inte kommit till stånd då deras brottsplaner gått så pass långt att de fanns en uppenbar risk att de skulle kunna ha förverkligats (a.a.). Tingsrätten dömde de åtalade till ansvar för stämpling till terroristbrott (a.a.).

6.4 Göteborgs-målet

Gärningsbeskrivning

I januari 2017 placerade tre män ut en bomb på ett flyktingboende i Göteborg (B-618-17). I målet fanns tre huvudåtal som rörde allmänfarlig ödeläggelse (Aktbilaga till dom B-618-17 Dnr AM-8443-17, s.2), försök till mord och allmänfarlig ödeläggelse (a.a., s.4) och försök till allmänfarlig ödeläggelse (a.a., s.7). De åtalade gärningarna bestod sammanfattningsvis av att tre tidsinställda bomber placerats på tre olika ställen i Göteborg. Av de tre bomberna utlöstes två och orsakade explosionen (a.a., s.11). En sprängladdning detonerade på kvällen den 11 november 2016 utanför Syndikalistiskt forums samlingslokal beläget i Göteborg och har därigenom framkallat fara för annans liv, hälsa samt omfattande förstörelse av annans egendom (a.a.).

Den andra sprängladdningen som berörs i aktuellt mål detonerade på eftermiddagen den 5 januari 2017. I anslutning till detonationsplatsen var ett hotell som användes som flyktingboende av Migrationsverket beläget (a.a., s.35). I hotellet fanns personal och flera boende, barn och vuxna. En person som befann sig på hotellet vid tidpunkten då sprängladdningen detonerade ådrog sig allvarliga skador (a.a.). Bomben hade gärningsmännen lagt i en murarhink och placerat i en av papperskorgarna i eller utanför hotellet (a.a., s.37). Gärningsmännen, V.M och J.J åtalades för gärningarna allmänfarlig ödeläggelse respektive för medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse (a.a.).

Den tredje sprängladdningen, vilken inte detonerade, påträffades vid ett flyktingboende på en camping belägen i Göteborg (a.a., s.40). Personerna som fann en låda med en tickande klocka tillkallade polis. Man gjorde bedömningen att om bomben hade detonerat hade det sannolikt resulterat i dödliga skador för närvarande personer pga. trycket (a.a.). Gärningsmännen V.M, J.J och A.T åtalades för gärningen försök till allmänfarlig ödeläggelse respektive medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse (a.a., s.42).

Domskäl och domslut

Gällande den första åtalpunkten fann rätten att det förelåg tillförlitlig teknisk bevisning som kunde knyta V.M till bombdådet (a.a., s.33). Bl.a. påvisade undersökningen att metallbitarna och rördelarna som återfanns vid brottsplatsen var från samma tillverkningsprocess med gärningsmannens dna på (a.a.). Det fanns även en utredning som rätten tog fasta på som visade att V.M inte varit främmande för att bruka våld för politiska syften och att han kan ha uppfattat Syndikalistiskt forum som ett naturligt mål för ett bombangrepp (a.a.). Material som beslagtogs i dennes bostad påvisade att denne (och A.T.) deltagit i paramilitär träning i Ryssland under hösten 2016. Vidare så fann man kopplingar till medlemskap i Nordiska motståndsrörelsen (a.a.). Tingsrätten ansåg att V.M.s gärning skulle rubriceras som allmänfarlig ödeläggelse samt att V.M skulle dömas som gärningsman då dennes förfarande att delta i tillverkningen av bomben och i transporten av densamma till brottsplatsen (a.a., s.34). Åtalet för allmänfarlig ödeläggelse fann tingsrätten således var styrkt, dock med den begränsningen att det inte var visat att explosionen framkallat fara för omfattande förstörelse av annans egendom (a.a.).

Gällande den andra sprängladdningen så fann tingsrätten beträffande gärningsmannens identitet att det förelåg teknisk bevisning som tillsammans med vittnesiakttagelser kunde knyta både V.M och J.J till bombdådet (a.a., s.37). Beträffande V.M fann tingsrätten att

det fanns kopplingar mellan V.M, det tidigare bombdådet och det nu aktuella bombdådet (a.a.). Material som beslagtogs vid husrannsakan visade även kopplingar mellan de fynd som gjordes vid brottsplatsen samt de åtalade (a.a.). Vidare hade sprängmedel och sprängutrustning hittats i J.J:s bostad (a.a., s.38). I J.J:s dator fanns en mapp benämnd "terror" i vilken en beskrivning av tidsutlösning av bomber av samma typ som den som användes vid explosionen (a.a., s.39). Tingsrätten framhöll att valet av ett flyktingboende med människor av i allt väsentligt utomeuropeiskt ursprung som mål för en bombattack låg i linje med gärningsmännens politiska sympatier då dessa har anknytning till Nordiska motståndsrörelsen (a.a.). I synnerhet då främlingsfientlighet är en central punkt i Nordiska motståndsrörelsens ideologi och att rörelsens medlemskader inte är främmande för att bruka våld för att uppnå sina politiska syften (a.a.). Främlingsfientligt material hade återfunnits i gärningsmännens datorer. Tingsrätten dömde således V.M för allmänfarlig ödeläggelse, medan J.J dömdes för medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse. Vidare var tingsrätten av den uppfattningen att gärningsmännen inte hade uppsåt att skada eller beröva någon person allvarlig kroppsskada och friades således från ansvar i de delar av åtalet som avsåg försök till mord alternativt synnerligen grov misshandel (a.a., s.40).

Beträffande den bomben som påträffades på ett flyktingboende vid en camping fann tingsrätten att det förelåg tillförlitlig teknisk bevisning som kunde knyta samtliga tre gärningsmän, V.M, J.J samt A.T (a.a., s.42). Tingsrätten var av uppfattningen att i likhet med flyktingboende vid den andra sprängladdningen så kan de åtalade antas ha bedömt detta flyktingboende som ett naturligt val för en bombattack (a.a., s.45). Faran för brottets fullbordan ansåg tingsrätten hade förelegat eller varit utesluten enbart på grund av tillfälliga omständigheter, eftersom vissa kablar var fränkopplade (a.a.). Tingsrätten spekulerade även i att bomben kanske bara var placerad på platsen i avsikt att hota eller skrämma de boende (a.a.). Dock bedömde tingsrättens slutligen att gärningsmännen byggt en fullt funktionsduglig bomb och använt verksamt sprängmedel till den samt lagt ner tid på att rekognoscera inför gärningen samt att de åtalade visat att de inte varit främmande för att utföra bombningar (a.a.). Angivna omständigheter kunde således inte utmytna i annan slutsats än att de åtalades avsikt var att bomben skulle detonera, men att någon oförutsedd omständighet hindrade att så blev fallet. V.M, J.J och A.T dömdes således för den åtalade gärningen, dock med begränsning att det inte var visat att fara för omfattande förstörelse av annans egendom funnits vid fullbordat brott (a.a.).

6.5 Kista-målet

Gärningsbeskrivning

I målet åtalades tre gärningsmän för olika typer av terroristbrott vid två olika åtalpunkter. De tre åtalade hade olika bakgrund, en var infödd svensk, en hade iransk härkomst och en med härkomst från Bosnien Hercegovina (domsbilaga till dom B-2334-06, s.1). N.G åtalades för försök till terroristbrott i enlighet med LST §2 st. 1, §3 st. 7-8 samt 4 § samt 23:1, 4 och 6 BrB. Detta till följd av att åklagaren yrkade att N.G under år 2005, tillsammans och i samråd med andra, utfört ett attentat mot en fastighet i Kista som användes som vallokal för det irakiska parlamentsvalet (a.a.). N.G hade tillverkat s.k. Molotov-cocktails (hemmagjorda bensinbomber av enklare art) vilka var sju till antalet (a.a.). N.G hade därefter under nattetid försökt att anlägga en brand i vallokalen genom att kasta in flaskorna i fastigheten där vallokalen var belägen (a.a.). Gärningsmännens avsikt med gärningar var enligt åklagaren att injaga allvarlig fruktan hos den svenska befolkningen samt röstberättigade irakier samt allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska eller konstitutionella strukturer i såväl Sverige som Irak (a.a.). Gärningen hade även allvarligt kunna skada staten Sverige samt Irak ifall gärningen hade lyckats samt inneburit fara för liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom (a.a.). Åklagaren menade att fara för brottets fullbordan således förelegat (a.a.). A.F åtalades för bl.a. medverkan till terroristbrott då denne åtagit sig att distribuera en kommuniké till media där gärningen och dess syfte beskrivits (bilaga till dom B 2334-06, s.1).

Vad beträffar den andra åtalpunkten, bl.a. stämpling till terroristbrott, i enlighet med 2 § 1. och 3 § 7 och 8 samt 4 § lagen om straff för terroristbrott åtalades samtliga tre gärningsmän (N.G, A.F samt A.R). N.G och A.R hade tillsammans beslutat att anlägga en brand eller åstadkomma en explosion med avsikt att injaga allvarlig fruktan hos den svenska befolkningen eller befolkningsgrupp (bilaga till dom B 2334-06, s.2). I det fall gärningen hade fullbordats hade den allvarligt kunnat skada staten Sverige samt framkallat fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom. Fara för brottets fullbordan ansågs inte varit av ringa art (a.a.). N.G tillsammans med A.F hade vidare tillsammans beslutat att anlägga en brand eller åstadkomma en explosion i Livets Ords huvudbyggnad som är belägen i Uppsala med avsikt att injaga allvarlig fruktan hos den svenska befolkningen samt den befolkningsgrupp som delar Livets Ords värderingar (a.a.). Om gärningen hade utförts hade den allvarligt kunnat skada staten Sverige samt framkallat fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom. Fara för brottets fullbordan ansågs inte varit av ringa art (a.a.).

A.R har haft ett påfallande intresse för jihad samt för sprängning och explosiva medel (B 2334–06, s.10). AF hade varit administratör tillsammans med A.R för en hemsida vilken vittnade om intresse för jihad samt innehöll flera filmer på temat (a.a.).

Domskäl och domslut

Gällande den första åtalspunkten fann tingsrätten att övervägande bevisning talade för att N.G var den som kastat bensinbomberna mot vallokalen och fann styrkt att gärningen inneburit fara för annans liv och omfattande förstörelse av annans egendom och fara för brottets fullbordan varit överhängande (a.a., s.25). Attentatet hade misslyckats genom att ingen av de kastade brandbomberna fattade eld samt att vakterna i lokalen avbröt attentatet innan det fullbordats (a.a.). Tingsrätten fann det vidare styrkt att A.F gjort sig skyldig till medhjälp då denne varit medveten om att attentatet samt främjat gärningen genom att sända ut en kommuniké vari "Tanzem Al Qaeda" i Sverige tagit på sig dådet samt uttalat en varning till bl.a. svenskar och deltagare i valet (a.a., s.26). Attacken var på order från högsta ledningen i Al-Qaida (a.a.). Gällande rekvisiten fann tingsrätten att det var uppenbart att attacken riktat sig till röstberättigade irakier i Sverige, vilket kan hänföras till en etnisk minoritet varför det funnits en avsikt att injaga allvarlig fruktan hos en befolkningsgrupp (a.a., s.29). Tingsrätten ansåg vidare att avsikten med brottet varit att allvarligt destabilisera en grundläggande politisk och konstitutionell funktion i Irak men även i Sverige då en stat måste kunna garantera att grundläggande funktioner av detta slag inte hindras att äga rum (a.a.). Tingsrätten ansåg således att gärningen riktat sig gentemot den grundläggande demokratiska funktion som hållande av allmänna val utgör varför gärningen allvarligt hade kunnat skada en stat, i detta fall Sverige men även Irak (a.a., s.31). Det abstrakta farerekvisitet ansågs därmed uppfyllt (a.a.).

Gällande den andra åtalspunkten dvs. att förstöra Livets Ords huvudkyrka genom att anlägga en brand eller explosion (B 2334–06, s.31) fann tingsrätten likt med åtalspunkt 1 att det inte rådde någon tvekan att gärningsmännen genom attacken haft ett direkt uppsåt att injaga allvarlig fruktan hos den svenska befolkningen (a.a.). Vad gäller det abstrakta farerekvisitet ansåg tingsrätten, på i huvudsak likartade skäl som gäller den första åtalspunkten, att om branden mot Livets Ords huvudbyggnad fullbordats hade den typiskt sett allvarligt kunnat skada staten Sverige (a.a., s.36). Tingsrätten menade att det ankommer

på en demokratisk stat att inom sitt territorium värna friheten för medborgare att fritt uttrycka sina åsikter (a.a.). Tingsrätten dömde således gärningsmännen för stämpling till terroristbrott (a.a.).

6.6 Stockholms-målet

Gärningsbeskrivning

I målet åtalades gärningsperson R.A för terroristbrott, 2 § 1-4 st och 3 § 1 och 8 LST samt 3 kap. 1 § BrB. R.A åtalades även för försök till terroristbrott, 2 § 1 st, 3 § 1 och 4 LST samt 3 kap. 1 § och 11 §§ samt 23 kap. 1 § BrB och 3 kap. 9 § BrB. R.A hade enligt åklagaren den 7 april 2017 olovligen tagit och brukat en lastbil som denne sedermera kört på Drottninggatan i riktning mot Sergels Torg. Den åtalade hade i hög hastighet framfört fordonet på gågatan cirka 500 meter innan lastbilen slutligen kolliderat med en varuhusbyggnad (bilaga AM-48283-17 till dom B-4708-17, s.1). R.A har därefter åstadkommit en explosion i den tillgripna lastbilens förarhytt genom att antända en anordning bestående av fem butangashållare, knivblad, skruvar samt andra mindre metallföremål och därigenom framkallat fara för annans liv och hälsa och för omfattande förstörelse av annans egendom (a.a.). Fara för annans liv eller hälsa har förelegat för de personer som vistats i anordningens närhet och explosionen hade orsakat omfattande skador på fordonet (a.a.). Den åtalade hade under färden med lastbilen berövat fem personer livet. Åklagaren framförde att gärningen allvarligt hade kunnat skada Sverige och har av R.A begåtts med syfte att injaga allvarlig fruktan hos befolkning i Sverige samt att otillbörligen tvinga den svenska regering och riksdagen att avbryta svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen som genomförts av den globala koalitionen mot Islamiska staten (IS) i Irak (a.a., s.2).

Domskäl och domslut

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att i den subjektiva delen räcker det för ansvar att gärningsmannen har någon av de tre avsikterna i enlighet med 2 § LST. Gärningsmannen behöver inte uppnå sitt syfte med gärningen. I den objektiva delen krävs inte heller att den skadliga effekten inträffar, utan det är tillräckligt att gärningen allvarligt *kan* skada en stat (B-4708-17, s.18). Utifrån den bevisning som åklagaren åberopat fann tingsrätten att det inte rådde något tvivel om att det objektiva rekvisitet i 2 § LST är uppfyllt. R.A har mördat fem personer samt därtill framkallat fara för ett stort antal personers liv (a.a., s.71). Vidare konstaterade tingsrätten att attentatet riktat sig mot rikets huvudstad och

därtill flertalet vitala samhällsfunktioner (a.a., s.72). Även för enskilda individer blev påfrestningen av den åtalades gärning stor (a.a.). Sammantaget fann tingsrätten att den åtalades gärningar var av sådan art att de allvarligt kunnat skada Sverige i den mening som avses i lagen om straff för terroristbrott (a.a., s.72).

Gällande de subjektiva rekvisiten d.v.s. att gärningen skett med syfte dels att injaga allvarlig fruktan hos Sveriges befolkning, dels att otillbörligen tvinga Sveriges regering och riksdag att avbryta ett svenskt deltagande i den militära utbildningsinsats som genomförs av den globala koalitionen mot IS (a.a., s.72). Tingsrätten fann genom den företagna utredningen att det var styrkt att R.A haft direkt uppsåt att injaga allvarlig fruktan hos Sveriges befolkning liksom till att tvinga Sverige att avstå från att delta i en global koalition mot IS (a.a., s.73). I sammanhanget noterade tingsrätten att R.A hyser sympatier med IS, en organisation som tagit på sig liknande dåd och dessa sympatier framgick med önskvärd tydlighet av innehållet i dennes mobiltelefon (a.a.). Tingsrätten fann vidare att gärningen väl speglade det som framgår av den svenska lagtexten dess motiv samt EU:s rambeslut (a.a., s.73). Tingsrätten dömde R.A för terroristbrott och försök till terroristbrott där påföljden blev livstids fängelse (a.a., s.74).

7. Resultat

Resultatet kommer att presenteras nedan i underrubriker baserade på avsnitt D i kodningsschemat, se bilaga 1.

7.1 Vilka likheter eller skillnader finns mellan de rättsfall där förövaren inte har en islamistisk anknytning?

I mål B-4027-04, nazistcellen samt mål B-618-17, Göteborgsmålet har gärningsmännen ingen islamistisk anknytning då gärningsmännen i nazistcellen enligt domstolens bedömning hyste nationalsocialistiskt tankegods samt att vissa varit i gemenskap och sympatiserat med Nationalsocialistisk front (B-4027-04, s.18) vilket var den enda utläggning domstolen hade gällande denna koppling. Gärningsmännens etnicitet nämns inte. I Göteborgsmålet konstaterade domstolen att *“alla tre har anknytning till Nordiska motståndsrörelsen. Även om saken har tonats ner av de tilltalade kan det med hänvisning till Anzha Hagströms uppgifter inte råda någon tvekan om att främlingsfientlighet är en central punkt i Nordiska motståndsrörelsens ideologi och att i alla fall delar av rörelsens medlemskader är beredd att använda våld för att uppnå sina politiska syften”* (B 618-17, s.39). Detta var det enda som domstolen nämnde gällande gärningsmännens koppling till organisationen.

Gärningsmännen i nazistcellen åtalades för bl.a. förberedelse till terroristbrott hade i samförstånd under 2004 (1 augusti – 22 september) planerat, förberett samt beslutat att begå kriminella handlingar mot välfärdsstaten (bilaga C-1-217-04, s.6) till skillnad från gärningsmännen i Göteborgsmålet som inte åtalades för terroristbrott utan för allmänfarlig ödeläggelse (Aktbilaga Dnr AM-8443-17, s.2) och försök till mord (a.a., s.4). Domstolen nämnde inte gärningsmännen etnicitet och de har inte någon islamistisk anknytning. Eftersom gärningsmännen i Göteborgsmålet inte åtalades för terroristbrott redogjorde domstolen inte heller för de kvalificerande rekvisiten vilket domstolen inte heller gjorde i nazistcellen eftersom *“enligt rättens mening kan dock inget av dessa föremål - och det vare sett för sig eller tillsammans med de övriga - ses som något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid utförandet av brottet”* (B-4027-04, s.37). Domstolen fann att redan på grund av det nyss anförda så ska åtalet ogillas (a.a.).

Sammantaget påvisar resultatet att det finns likheter mellan dessa två fall vilket har redogjorts för ovan. Beträffande skillnader så har inte resultatet påvisat att sådana föreligger.

7.2 Finns det några skillnader eller likheter mellan de rättsfall där förövaren har islamistisk anknytning?

I Ansar al-Islam målet konstaterade domstolen mot bakgrund av den bevisning som framkommit i målet, i synnerhet det av åklagaren åberopade länkschemat, att *“det inte råder någon tvekan om att såväl A som B ingår i det nätverk som omfattas av Ansar al-Islam”* (B-2964-04, s.59). I målet åtalades två personer för förberedelse till terroristbrott samt förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse, grovt brott (bilaga till dom B-2965-04 Dnr C09-2-302-04, s.2). Gärningsmännen härkomst härrör från Kurdistan respektive Irak (B-2965-04, s.20). I Al-Shabaab målet åtalades två personer, M.J samt B.M, för stämpling till terroristbrott enligt 2 och 4 §§ Lag om terroristbrott samt 23 kap. 2 § 2 st Brottsbalken (BrB) (B 7277-10, s.3). Gärningsmännen är av somalisk samt saudiarabisk härkomst (a.a, s.4). Domstolen konstaterade att *“utredningen visar också att M.J och B.M sympatiserar med al-Shabaab, att de varit på träningsläger hos al-Shabaab i Somalia samt att - med hänsyn till vad de själva har uppgett i avlyssnade samtal - deras syfte med resan till Somalia varit att begå självmordsattentat”* (B 7277-10, s.99).

I Kista-målet åtalades person N.G för försök till terroristbrott i enlighet med LST §2 st 1, §3 st. 7–8 samt 4 § samt 23 kap. 1, 4 och 6 §§ BrB. (B2334-06, bilaga Säk DÅ 1-2-05, s.1). I samma mål åtalades vidare N.G, A.F samt A.R för stämpling till terroristbrott enligt LST §2 st. 1, §3 st. 7–8 samt §4 samt 23:2 BrB (a.a.). De tre åtalade hade olika bakgrund, en var infödd svensk, en hade iransk härkomst och en med härkomst från Bosnien Hercegovina (a.a.). Terrororganisationen Al-Qaidas högsta ledning i Sverige har enligt domstolen sannolikt givit order till denna attack (B 2334–06, s.26). I Stockholmsmålet åtalades gärningsperson R.A för terroristbrott, 2 § 1-4 st. och 3 § 1 och 8 LST samt 3 kap. 1 § BrB. R.A åtalades även för försök till terroristbrott, 2 § 1 st., 3 § 1 och 4 LST samt 3 kap. 1 § och 11 §§ samt 23 kap. 1 § BrB och 3 kap. 9 § BrB (AM-48283-17, s.1). R.A härstammar från Uzbekistan och är uzbekisk medborgare (B 4708-17, s.8). Tingsrätten konstaterade att han *“hyser sympatier med IS, en organisation som har tagit på sig liknande dåd. Hans sympatier framgår med önskvärd tydlighet även av innehållet i hans mobiltelefon. Han har själv berättat att syftet med gärningen var att förmå Sverige att sluta sponsra ”kriget mot kalifatet”* (a.a., s.73).

Av ovanstående kan man således belysa att det föreligger likheter mellan ovanstående rättsfall då gärningsmännen i samtliga mål hade utländsk härkomst (med undantag för en person) samt någon form av koppling till en terroriststämplad organisation. Ytterligare en likhet är att gärningsmännen i samtliga mål är åtalade för terroristbrott.

I Ansar al-Islam målet hade tingsrätten ett långt resonemang gällande huruvida Ansar al-Islam är att betrakta som en terroristorganisation eller inte (B-2964-04, s.53). Tingsrätten konstaterade mot bakgrund av åklagarens framställan samt att organisationen tidigare tagit på sig uppenbara terrordåd att *“det inte råder någon tvekan om att gruppen Ansar al-Islam uppfyller de krav som i artikel 2 i EU:s rambeslut ställs för att anse att det rör sig om en terroristorganisation (a.a., s.53). Även i Al-shabaab-målet hade tingsrätten en lång redogörelse och argumentation gällande Al-shabaab dvs. om denna är att betrakta som en terrororganisation eller inte (B7277-10, s.89). Tingsrätten fann att “sammantaget framgår att al-shabaab är en terroristorganisation vars mål är att med våld i Somalia upprätta en islamisk stat som lyder under sharialagar” (a.a., s.90). I Kista-målet redogjorde tingsrätten för att gärningsmännen påvisat ett fallande intresse för jihad, våldshandlingar samt antiamerikanska uttalanden (B2334-06, s.9). Tingsrätten nämnde att attacken handlar om att “efter order från Al-Qaidas högsta ledning i Sverige, inte låta söner till bl.a. grisar genomföra sina planer i Irak” (a.a., s.26). Gärningsmännen fick “kontakt via hemsidan terroristmedia på internet” (a.a., s.12). I Stockholms-målet redogjorde tingsrätten för terrororganisationen IS (islamistiska staten) baserat på en expert som vittnesmål där tingsrätten bl.a. nämnde att “just IS- relaterad terrorism ofta innefattar användandet av olika sociala medier, dels för att utbyta stöd och uppmuntran mellan likasinnade, dels för att sprida propaganda om utförda attentat. Även om XX vittnesmål inte bör ges avgörande betydelse för den rättsliga bedömningen i målet, så måste ändå sägas att dennes generella beskrivning av den IS-relaterade terrorismen i stora delar motsvarar det som har framkommit om R.A och hans handlande”(B 4708-17, s.73).*

Beträffande de kvalificerande rekvisiten fann domstolen i Ansar al-Islam målet att *“syftet med sådana handlingar kan, när de som i detta fall utförs planmässigt av en terrororganisation, rimligen inte vara annat än att injaga allvarlig fruktan hos en befolkningsgrupp eller att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i staten Irak” (B-2965-04, s.64). Tingsrätten fann*

således de objektiva kvalificerande rekvisiten i 2 § LST uppfyllda. Gällande uppsåtsrekvisitet ansågs det uppfyllt då rätten ansåg att *“A och B deltagit i utgjort led i en större verksamhet och skett med direkt uppsåt...”* (a.a.). Även farerekvisitet konstaterades uppfyllt då *“faran för brottets fullbordan inte varit ringa”* (a.a.). Även i Al-shabaab-målet fann domstolen att *“Deras gärningar skulle, om de fullbordades, allvarligt kunnat skada staten Somalia och/eller de mellanstatliga organisationerna FN och Afrikanska unionen, vilka båda är verksamma i Somalia. M.J och B.M:s avsikter med gärningen - ett led i al-Shabaabs syften - har varit att injaga allvarlig fruktan hos den somaliska befolkningen, otillbörligt tvinga de mellanstatliga organisationerna att vidta eller avstå från att vidta åtgärder, och allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i Somalia. Genom sina åtaganden har de - eftersom faran för brottets fullbordan inte varit ringa”* (B7277-10, s.3).

I Kista-målet var det enligt tingsrätten bevisat att avsikten med attentatet mot vallokalen var att injaga allvarlig fruktan hos röstberättigade irakier i Sverige samt de svenskar som hade engagerat sig i det irakiska parlamentsvalet (B2334-06, s.28). Tingsrätten fann vidare om att *“avsikten varit att injaga en allvarlig fruktan råder inte heller mot bakgrund av hänvisningen till Al-Qaida”* (a.a., s.29). Vidare ansåg tingsrätten att *“gärningen är ett angrepp på den grundläggande demokratiska funktion som allmänna val och anordnade av sådana innebär. Avsikten med brottet får därmed anses ha varit att allvarligt destabilisera en grundläggande politisk och konstitutionell funktion i Irak men även Sverige”* (a.a.). Gällande det abstrakta farerekvisitet i 2 § LST fann tingsrätten att det var uppfyllt då *“ett misslyckande av ett val skulle vara förödande för det demokratiska systemet och det förtroende för detta som medborgarna bör kunna känna”* (a.a., s.31). I Stockholms-målet konstaterade tingsrätten *“att gärningarna har skett med indirekt uppsåt att injaga allvarlig fruktan hos Sveriges befolkning”* samt *“att R.A:s gärningar var sådana att de allvarligt kan skada Sverige i den mening som avses i lagen om straff för terroristbrott”* (B 4708-17, s.72).

I Ansar al-Islam målet dömdes de åtalade för förberedelse till terroristbrott (B 2965-04, s.1) liksom i Al-shabaab-målet där de åtalade dömdes för stämpling till terroristbrott (B 7277-10, s.1). I Kista-målet dömdes de åtalade för försök/medhjälp till terroristbrott (B2334-06, s.1). I Stockholms-målet dömde tingsrätten R.A för terroristbrott och försök till terroristbrott där påföljden blev livstids fängelse (a.a., s.74).

Mot bakgrund av ovanstående så kan det konstateras att det föreligger flertalet likheter mellan fallen då tingsrätten i samtliga mål hade långa utläggningar/resonemang gällande den terrororganisation som den åtalade hade koppling till. En ytterligare likhet är att domstolen i samtliga fall fann de kvalificerande rekvisiten uppfyllda vilket således resulterade i en fällande dom i samtliga mål. Några skillnader har resultatet inte påvisat.

7.3 Finns det några skillnader respektive likheter mellan rättsfallen?

Ovan har likheter samt skillnader beträffande de rättsfall där gärningsmännen inte har islamistisk anknytning (avsnitt 7.1) samt likheter respektive skillnader där gärningsmännen har islamistisk anknytning (avsnitt 7.2). Utifrån resultatet kan det utläsas att det föreligger endast likheter inom de fall där gärningsmannen har islamistisk anknytning liksom i de fall där gärningsmannen inte har sådan anknytning varför således ett resultat blir att skillnaderna finns mellan de rättsfall där gärningsmännen har islamistisk anknytning kontra inte har islamistisk anknytning. Nedan kommer således endast redogöras för de skillnader som föreligger men som inte är angivna ovan.

8. Diskussion

Detta examensarbete har haft som syfte att utreda om det föreligger skillnader i domstolens bedömningar gällande begreppet terrorism beroende på miljö, då detta har varit en hypotes med utgångspunkt ur konfliktteorin att så är fallet.

Begreppet terrorism definieras i svensk lagstiftning - lag (2003:148) om straff för terroristbrott (se avsnitt 2.2). 2 kap. 2 § första stycket LST innehåller ett objektiva rekvisit vilket måste vara uppfyllt tillsammans med ett av de tre rekvisiten i det andra stycket. Rekvisiten i det andra stycket är således inte kumulativa. För gemeneman som inte är juridiskt bevandrad kan nuvarande lagstiftning anses utgöra en lättolkad lag som innehåller subjektiva respektive objektiva rekvisit som måste vara uppfyllda för att gärningen ska betraktas som terrorbrott. Dock har vi under examensarbetets skrivande kommit underfund med att så enkelt är det inte då det föreligger svårigheter i de underliggande definitionerna tillhörande rekvisiten. För att belysa ett sådant har vi det abstrakta farerekvisitet, jml 2 kap. 2 § första stycket LST som är utformat med ”*kan*” vilket begränsar domstolens tolkningsutrymme på så sätt att man inte kan ta hänsyn till omständigheter i det enskilda fallet. Utan det är istället huruvida gärningen typiskt sett kan skada en stat eller mellanstatlig organisation som blir det centrala. För att belysa detta med ett exempel så kan det bli problematiskt vid en bedömning av det abstrakta farerekvisitet tillsammans med ett av uppsåtsrekvisiten i 2 kap. 2 § andra stycket LST som exempelvis *otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd*. För att relatera detta till exemplet (se avsnitt 2.3) så kan detta komma att omfatta handlingar som inte innebär någon faktisk fara för en stat eller mellanstatlig organisation, eftersom det avgörande är huruvida gärningen typiskt sett innebär en risk för att staten eller organisationen skadas. Således får domstolen ej göra skillnad på om det är en välkänd terroristorganisation eller en psykiskt sjuk rättshaverist som otillbörligen tvingar ett offentligt organ till att genomföra eller riva ett beslut som den hotande organisationen eller personen känt sig drabbad av. Dock har vi i vårt examensarbete noterat att domstolen faktiskt gör skillnad beroende på om gärningsmannen/männen har islamistisk anknytning eller inte. I synnerhet om gärningsmännen är har utländsk härkomst och hyser sympatier eller på nått annat sätt är kopplad till en terrororganisation. I Kista-målet åtalades gärningsmännen för terrorbrott då de bl.a. haft ambitionen att utföra ett attentat mot

Livets Ords huvudbyggnad i Uppsala genom att anlägga en brand eller åstadkomma en explosion. Avsikten med handlingen hade varit att injaga allvarlig fruktan hos den svenska befolkningen och hos den befolkningsgrupp som delar Livets Ords värderingar, noterbart är att ordern kom från Al-Qaida. Tingsrätten dömde de åtalade för terroristbrott med anledning av att attentatet ansågs begränsa yttrandefriheten i landet varför det abstrakta farerekvisitet, jml 2 § LST, ansågs uppfyllt. I Göteborgsmålet åtalades inte gärningsmännen för terroristbrott men gärningen som sådan bestod av att gärningsmännen placerat ut tidsinställda bomber vid tre ställen i Göteborg bl.a. utanför ett flyktingboende samt utanför Syndikalistiskt forum⁶. I sammanhanget ska noteras att gärningsmännen hade kopplingar till nordisk motståndsrörelse (NMR). Efter att ha författat detta arbete och blivit någotsånär bevandrade i LST och dess rekvisit så kan man fråga sig varför inte gärningsmännen i Göteborgsmålet blev åtalade för terroristbrott då handlingarna uppfyller rekvisiten i LST. Tingsrätten ansåg i Kista-målet att gärningen var ett hot mot yttrandefriheten i riket varför således en liknande bedömning bör kunna ha gjorts i Göteborgsmålet där man hade ambitionen att spränga en bomb vid Syndikalistiskt forum vilket är ett politikerparti. Explosionen vid Syndikalistiskt forum skedde till skillnad från explosionen vid flyktingboendet vid ett tillfälle då inga människor fanns i närheten och orsakade således inga personskador. Dock kan den omständigheten inte utgöra att åtalet inte föll på terroristbrott då explosionen i Kista-fallet även den skedde nattetid mot ett kontorshus i ett industriområde. I sammanhanget ska noteras att man i hemmet hos en av gärningsmännen i Göteborgsmålet funnit material benämnt ”terror” vilket även är anmärkningsvärt att tingsrätten inte beskriver på ett utförligare sätt såsom i exempelvis Al-Shabaab-målet där terrororganisationen beskrevs oerhört utförligt. Enligt vår uppfattning så kan man utläsa att tingsrätten i dessa två fall gör skillnad beroende på gärningsmannens härkomst och dess koppling till en terrororganisation, vilket i sin tur kan kopplas till konfliktteorin som kommer benämnas i ett senare stycke.

I Kistamålet utfäste rätten att det är tillräckligt att gärningen är sådan att den typiskt sett allvarlig kan skada en stat och anläggande av mordbrand i lokaler som används för parlamentariska val torde vara en brottstyp som ofta kan uppfylla det objektiva rekvisitets krav. Vid bedömningen i det aktuella fallet måste dock de närmare omständigheterna kring

⁶ vänsterpolitiskt och feministiskt kafé

utförandet av det aktuella attentatsförsöket beaktas. Av detta utlåtande bör således gärningsmännen i Göteborgsmålet ha blivit åtalade för terrorbrott då man kan finna likheter mellan gärningarna i Göteborg respektive Kista-målet dvs. utföra en explosion gentemot en vallokal kontra ett syndikalistiskt forum samt flyktingboende. Dock ska noteras att vi inte är av den uppfattningen att vi inte kan göra bedömningen om gärningsmännen i Göteborgsmålet skulle ha dömts för terrorbrott då det handlar om en bevisprövning som vi inte är insatta i men man bör ha åtalat dem för terrorbrott och i tingsrätten argumenterat kring LST och dess rekvisit. Problematiken blir att när domstolarna gör en ändamålstolkning av rådets uttalande och rambeslutet, resulterar sådana typer av gärningar som i exempelvis Göteborgsmålet att inte falla under definitionen för terroristbrott men vid en strikt texttolkning gör de det. En ytterligare tolkningsfråga är vad som betraktas som ”demokratisk stat” i det objektiva farerekvisitet då flera länder saknar demokrati som exempelvis Somalia (Al-Shabaab-målet). Somalia saknar regering och ett fungerande statskick samt rättssystem – kan detta då betraktas som en demokratisk stat? Utifrån detta bör då gärningsmännen ens åtalas för terroristbrott? Utifrån detta kan vi därför även konstatera att lagstiftningens definition är vag, då olika tillämpningar kan göras beroende på miljö.

Angående det första rekvisitet, *injaga allvarlig fruktan i en befolkning eller befolkningsgrupp*, vore en precisering av vad begreppet befolkningsgrupp betyder lämpligt. Eftersom begreppet inte definierats närmare av lagstiftaren kommer det att vara (och har varit) upp till domstolarna att tolka detta. I Kista-målet gjorde domstolen bedömningen att Livets Ords anhängare var att betrakta som befolkningsgrupp i enlighet med det första rekvisitet, jmf 2 kap. 2 § LST. Det som vi anser är beaktansvärt är att domstolen i Göteborgsmålet inte var av uppfattningen att de personerna kopplade till Syndikalistiskt forum utgjorde en befolkningsgrupp. Denna bedömning av domstolen grundar sig i, enligt vår bedömning, att gärningsmännen inte åtalades för terrorbrott för i det fall domstolen hade varit av en annan uppfattning hade sannolikt gärningsmännen åtalats för terrorbrott. I Göteborgsmålet placerade även gärningsmännen ut en bomb utanför ett flyktingboende, vilken detonerade, och åklagaren bedömde bland annat att flyktingförläggningar och flyktingar inte kan betraktas som en befolkningsgrupp. Det anmärkningsvärda är att även domstolen

beskriver gärningsmännens koppling till NMR, vilka hyser starkt hat gentemot just flyktingar. Det är således uppenbart att det finns en oklarhet hur just "befolkningsgrupp" ska tolkas.

Vi har i detta examensarbete studerat sex rättsfall och då fokuserat på hur domstolen definierar terrorism. Och vi har valt att använda oss av den kriminologiska konfliktteorin då vi anser den tillämpningsbar. I examensarbetets resultat har vi kunnat se att det föreligger en skillnad beroende på om gärningsmannen/männen har islamistisk anknytning eller ej. Konflikter mellan grupper enligt konfliktteorin kan ge makt till en grupp där deras värderingar sedan blir måttstocken för vilka beteende som anses vara brottsligt eller inte. Enligt konfliktteorin så är lagen påverkad men även formad av den samhällseliga strukturen. I de rättsfall som vi har studerat har gärningsmännen i två av dessa inte islamistisk anknytning och resterande har det. I nazistcellen och Göteborgsmålet hade gärningsmännen nordisk härkomst, med tanke på att de har svenskklingande namn, och de friades i det ena fallet (nazistcellen) och åtalades inte ens för terroristbrott i det andra (Göteborgsmålet). Samt att domstolen i dessa fall knappt omnämde att gärningsmännen hade kopplingar till NMR (Göteborgsmålet) samt hade nationalsocialistiska tankegods (nazistcellen). Kort och gott tillhörde samtliga gärningsmän i dessa två fall någon form av nazistorganisation.

I de andra rättsfallen har gärningsmännen en islamistisk anknytning till en terrororganisation och i samtliga rättsfall gjorde domstolen en oerhört djupgående utredning för den terrororganisation som berörde det aktuella fallet. Exempelvis så har tingsrätten i Ansar al-Islam-målet kopplat gärningsmännen till personer som i sin tur är kopplade till terrororganisationen Ansar al-Islam via ett länkschema och således konstaterat att gärningsmännen kan kopplas till organisationen vilket domstolen inte gör i de rättsfall där gärningsmännen hyser sympatier med en nazistorganisation, dvs. i Nazistcellen samt Göteborgsmålet. Vidare så omnämner domstolen i Ansar al-Islam-målet personer som är aktiva inom terrororganisationen även fast gärningsmännen inte haft direkt kontakt med dem. Enligt vår mening kan domstolens agerande i Ansar al-islam-målet likställas med att man i nazistcellen och göteborgsmålet skulle koppla gärningsmännen i respektive fall till exempelvis någon ledargestalt i NMR eller Adolf Hitler.

I Al-shabaabmålet konstaterade tingsrätten att det inte har någon betydelse att brottet inte kommit till stånd då deras brottsplaner gått så pass långt att de fanns en uppenbar risk att de skulle kunna ha förverkligats. I nazistcellen gjorde tingsrätten bedömningen att brotten redan hade börjat förverkligas genom de grova skadegörelserna och vissa åtgärder hade redan vidtagits vilket enligt rättens bedömning pekade mot en planering av brott av än allvarligare brott. Ser man till domstolens bedömning i Nazistcellen kontra domstolens bedömning i Al-shabaabmålet bör utfallet blivit likartat i fallen då inget terrorbrott hade kommit till stånd i något av målen. Dock förelåg en brottsplanering av gedigen art i båda fallen där domstolen gjorde bedömning att det fanns en risk att dessa förverkligats.

Vi är av uppfattningen att den skillnaden som domstolen faktiskt gör beroende på vilken härkomst gärningsmannen har kan kopplas till konfliktteorin. På så sätt att samhället betraktar gärningsmän som utför islamistiska inspirerade handlingar och är kopplade till terrororganisationer ses som ett hot gentemot Sveriges rike. Varför terrorbrottslagen således har blivit formad av den samhälleliga strukturen och utvecklats utifrån en samsyn i samhället – samhällets syn på terroristen. Med våldsbejakande extremism brukar man mena extrema ideologiska, religiösa och/eller politiska ställningstaganden där en viktig faktor är att dess medlemmar är beredda att bruka våld mot ett demokratiskt samhälle, dess företrädare samt dess medborgare för att uppnå rörelsens mål. Ser man till LST och dess rekvisit så faller begreppet våldsbejakande extremism in under terrordefinitionen varför samhället/domstolen således inte kan särskilja dessa två begrepp som man gör i dagsläget då man ser exempelvis NMR som våldsbejakande extremister men inte terrorister fastän man är terrorist om man är en våldsbejakande extremist.

Den 11 september 2001 i samband med att tornen rasade på Manhattan stod världen inför ett, för många, nytt hot dvs. terrorism. Al-Qaida tog på sig dådet vilket således resulterade i att många i vårt samhälle kopplar muslimer och dess organisationer vilka nu är terrorklassade till just terrorister. Och det är detta som genomsyras i det svenska domstolsväsendet dvs. man betraktar gärningsmän med utländsk härkomst eller personerna kopplade till en organisation som blivit terrorstämplad som ett hot och därmed ser deras gärning utifrån terrorlagstiftningen och dess rekvisit. Gärningsmännen i Nazistcellen samt Göteborgsmålet hade samtliga nazistiska tankegoods och begick gärningar av lika allvarlig art

som terrorbrott och trots detta friades de respektive åtalades inte för terrorbrott. Ovan har vi diskuterat den problematik som föreligger beträffande tolkningen av rekvisiten vilket således leder till godtyckliga bedömningar och det gör inte saken bättre att samhället har en uppfattning om att personer med utländsk härkomst samt islamistisk anknytning till en terrororganisation som begår allvarliga gärningar är terrorister. De gärningar som nazisterna begår kan enligt en texttolkning klassas som terroristbrott men då domstolen gör en ändamålstolkning och inte ser nazisterna som ett hot så definieras inte den gärningen som de begått som en terrorhandling.

I samtliga fall där personerna hade utländsk härkomst förekom även på något sätt en terroriststämplad organisation vilket gör att domstolen medvetet eller omedvetet argumenterar mer kring hur gärningen kan passa in i LST och dess rekvisit samt att de gör en djupgående utredning om terrororganisationen som sådan. Detta agerande från domstolens sida överensstämmer med konfliktteorins "racial profiling". Vidare är vi av den uppfattningen att även Christies teori om den goda fienden är relevant. För samhället inklusive domstolsväsendet ser muslimerna som den goda fienden då dessa är kopplade till en terrorklassad organisation. Nazisterna tillhör inte en sådan klassad organisation varför domstolen inte heller ser dem som ett hot. Och precis som Christies teori säger, domstolarna bekämpar endast en fiende i taget. Kriget tycks vara riktat framför allt mot dem med utländsk härkomst och som har samröre med en terrorklassad organisation, för de ses som det största hotet. Detta kan även kopplas till tidigare forskning där man påvisat att nazister inte bedöms utgöra ett hot mot den stora gruppen samhällsmedborgare utan enbart mot minoriteter. Att gärningsmännen i göteborgsmålet inte åtalades för terrorbrott har vi ovan nämnt. Det man även har sett i tidigare forskning är att de brand- och bombattentat som skedde mot flyktingförläggningar i Sverige på 90-talet aldrig betraktades som terrordåd, och därför lever den synen som finns i samhället gentemot nazister kvar sedan gammalt.

Vi har i examensarbetet beskrivit "guilty by association" och detta har vi även noterat förekommer i de rättsfall där gärningsmannen har en islamistisk anknytning och är åtalad för terroristbrott och eventuellt uttrycker stöd för en organisation som använt våld i politiska syften. Gärningsmännen betraktas som terrorister redan innan en dom avkunnats

och måste således starkare bevisa sin oskuld i en rättegång. Om man exempelvis tar terror-dådet på Drottninggatan, Stockholm som exempel så var gärningsmannen i både media och samhällets ögon stämplad som terrorist redan innan domen avkunnats. Och samhällets och medias syn och skrivelser kan således påverka domstolen i deras bedömning.

Sammanfattningsvis har vi i vårt examensarbete sett indikationer på att domstolen gör skillnad om gärningsmannen har en utländsk härkomst och är på något sätt är kopplade till en terrororganisation. Till följd av att mellanöstern och Al-Qaida sattes på kartan i samband med terrordåden på Manhattan den 11 september 2001 kopplas således musli-mer och terrorismen ihop i samhällets ögon. Samhället eller domstolsväsendet ser inte nazisterna som ett hot trots att de begår lika allvarliga och likartade handlingar som de personer som åtalas för terroristbrott. Den dagen som Nordiska motståndsrörelsen blir terrorklassad anser vi att domstolsväsendet men även samhället kommer betrakta dess anhängare med andra ögon. Och man får inte glömma att nordens värsta terrorist i modern tid är högerextremisten Anders Breivik som varken har en utländsk härkomst eller har kopplingar till en islamistisk terrororganisation.

8.2 Vidare forskning samt metoddiskussion

I examensarbetets metod belystes jämförelsedesignen problem med att klargöra orsaksinriktning, det kan således finnas flera förklaringsfaktorer vilka påverkar orsaksinriktningen (se kap 5, avsnitt 5.3). I diskussionen framkommer olika reflektioner gällande resultaten. Oavsett att vi inte kan säkerställa att härkomst och koppling till en terrorgruppsorganisation är det som påverkar domstolens särbehandling, så påvisas ändå att föreligger skillnader mellan dessa två grupper. Vi är av uppfattning att det finns ett behövt forskningsutrymme gällande detta och vi ser gärna att samtliga rättsfall inryms i fortsatta forskningsstudien. Detta skulle i så fall föranleda mer säkra resultat gällande forskning inom särbehandling inom domstolarna gällande gärningsmän som begår terroristbrott.

Referenser

Aftonbladet (2018, 30 april). *Åtal och domar om terrorism i Sverige: sammanställt av Peder Hyllengren*. Hämtad från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/VRB01l/atal-och-domar-om-terrorism-i-sverige>

Akers, R. L., Sellers, C. S., & Jennings, W. G. (2017). *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*. Seventh Edition. New York: Oxford University Press

Ahmed, S., & Matthes, J., (2016). Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A meta-analysis. *SAGE journals*, 79(3), 219-244.
Doi:1748048516656305

Bering, S. (2018, 20 januari). Här är tidigare terrordomar i Sverige. SVT Nyheter. Hämtad från <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/har-ar-tidigare-terrordomar-i-sverige>

Bring, O. (2011). *De mänskliga rättigheternas väg*. Stockholm: Atlantis.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder (upplaga 2)*. Malmö: Liber

Burnett, J & Whyte, D (2005). Embedded Expertise and the New Terrorism. *Journal of Crime, Conflict and the Media*, 1, 1-18. ISSN 1741 1580.

Carr, M. (2006). *The infernal Machine: A history of terrorism*. New York. New Press

Christie, N. (1985). *Den goda fienden: narkotikapolitik i Norden*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Dir. 1988:49 *Översyn av de s.k. terroristbestämmelserna i utlänningslagstiftningen m.m.*

Ds 2014:4. *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläget och tendenser*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Europol. (2008) *TE-SAT 2008: EU terrorism situation and trend report*. The Hague: Europol.

Eriksson, J. & Noreen, E. (2006). *Hotbildsentreprenörens verktygslåda (KBM:s temaserie, 2006:6)* Stockholm: krigsberedskapsmyndigheten.

Flyghed, J & Hörnqvist, M. (2011) Inledning. I Estrada, F (Red.). *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikalisering*. (Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, s. 1-3). Stockholms Universitet.

Heldmark, T & Ryman, A (2008) *Hotbilder och hjärnspöken. Forskare om terrorism*. Stockholm Vetenskapsrådet.

Hörnqvist, M. & Flyghed, J. (2011) Utanförskap eller kultur? Två perspektiv på terrorismens orsaker. I Estrada, F (Red.). *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings*. (Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, s. 5-19). Stockholms Universitet.

Jackson, R (2006) *Religion, Politics and terrorism: A critical Analysis of Narratives of "Islamic Terrorism"*. Manchester: The University of Manchester.

Jackson, R (2008) The ghosts of state terror: knowledge, politics and terrorism studies. I: *Critical Studies on Terrorism*, 1(3), 377 – 392. Doi: 10.1080/17539150802515046

Korsell, L., Olsson, J., Nyqvist, A., Vesterhav, D., Skinnarir, J., Sahlin-Nilsson, H., Hagström, A-Z., Lodenius, A-L., Sundström, E., Baard, P. & Carle, J. (2009). *Våldsam politisk extremism: antidemokratiska grupperingar på yttersta höger – och vänsterkanten* (BRÅ, 2009:15) Västerås: Edita Norstedts.

Martens, P., Shannon, D. & Törnqvist, N. (2008). *Diskriminering i rättsprocessen – om missgynnande personer med utländsk bakgrund* (BRÅ, 2008:4) Västerås: Edita Norstedts.

Martin, G. (2004). *Handbook of social problems: A comparative International perspective*. SAGE Publications Ltd.

Nordén, E. (2011). Hotbilder om terrorism. I Estrada, F (Red.). *Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings*. (Kriminologiska institutionens rapportserie 2011:2, s. 21-29). Stockholms Universitet.

Prop. 1973:37 *Kungl.Maj:ts proposition till riksdagen med förslag om åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund*.

Prop. 1975/76:18 *Om ändring i utlänningslagen (1954:193) m.m.*

Prop.1988/89:86 *Med förslag till utlänningslag m.m.*

Prop. 2001/02:135 *Sveriges antagande av rambeslut om bekämpande av terrorism*.

Prop. 2002/03:38, *Straffansvar för terroristbrott*.

Prop. 2017/18:174 *En mer heltäckande terrorismlagstiftning*.

R 9626(2002) Sveriges advokatsamfunds remissyttrande över straffansvar för terroristbrott (DS 2002:35), 30 september 2002.

- Sandberg, B. & Faugert, S. (2016). Perspektiv på utvärdering. Lund: Studentlitteratur
- Sarnecki, J. (2016). Kriminologiskt perspektiv på ideologiskt motiverad brottslighet. I Rostami, A & Edling, C (Red.), *våldets sociala dimensioner – individ, relation, organisation* (s. 27-57). Lund: Studentlitteratur
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Los Angeles, (Calif): SAGE Publications Ltd.
- SFS 2002:444. Lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall. Stockholm: Justitiedepartementet
- SFS 2003:148. Lagen om straff för terroristbrott. Stockholm: Justitiedepartementet
- SFS 2010:299. Lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Stockholm: Justitiedepartementet
- Vetenskapsrådet. (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Wiman, E., Svensson, F. & Sundkvist, F. (2017, 27 september). Säpo: Nazisterna som hotar Sveriges säkerhet ökar. Aftonbladet.
- Åberg, R. (2017). Tolkningar av terrorism och dess konsekvenser: Guilty-by-association och etnisk profilering. I KRÄM (red.) (CrimeTime: Kriminologistudentens tidskrift, vol.1. Tema: Perspektiv på terrorism) Stockholm Universitet.

Rättsfall

- Mål nr: B 4027-04 vid Västmanlands tingsrätt 2005-02-01
- Mål nr: B 2965-04 vid Stockholm tingsrätten 2005-05-12
- Mål nr: B 2334-06 vid Stockholms tingsrätt 2006-06-14
- Mål nr: B 7277-10 vid Göteborgs tingsrätt, 2010-12-08
- Mål nr: B 618-17 vid Göteborgs tingsrätt, 2017-07-07
- Mål nr: B 4708-17 vid Stockholms tingsrätt 2018-06-07

Bilaga 1

Avsnitt A - Bakgrund

Fråga 1. Vilket är fallets namn?

(fyll i namnet)

Fråga 2. Är gärningsmännen åtalade för terroristbrott?

(Fyll i ja eller nej)

Fråga 3. Vilka terroristbrott är gärningsmännen åtalade för?

(Fyll i brotten)

Fråga 4. Vilken etnicitet har gärningsmännen?

Fråga 5. Tillhör gärningsmännen någon organisation? I så fall vilken?

Fråga 6. Hur har domstolen beskrivit denna organisation? Har organisationen några politiska/religiösa extrema ideologiska ställningstaganden?

--

Fråga 7. Vilken handling har gärningsmännen begått?

--

Avsnitt B Begreppsdefinition terrorism utifrån lagstiftningen

Tabellerna gällande objektiva- och subjektiva rekvisiten fylls i med ett kryss om de uppfylls i rättsfallen.

Fråga 8. Objektiva rekvisit utifrån Lagen 2003:148, 2 §

Första stycket

Om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation	(Om denna del uppfylls i rättsfallen kryssa i denna ruta)
---	---

Andra stycket

injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp	(Om denna del uppfylls i rättsfallen, kryssa i denna ruta)
otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd	(Om denna del uppfylls i rättsfallen, kryssa i denna ruta)

allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation
--

(Om denna del uppfylls i rättsfallen, kryssa i denna ruta)
--

Farerekvisitet

Anser domstolen att faran för brottet är ringa? (är farerekvisitet uppfyllt)
--

(Ja eller nej)

Det första stycket, tillsammans med ett av rekvisiten från andra stycket samt farerekvisitet, krävs för att det objektiva rekvisitet ska vara uppfyllt.

Subjektiva rekvisitet

Finns ett uppsåt till brottet/är brottets subjektiva oaktsamhet uppfyllt?

(Om denna del uppfylls i rättsfallen, kryssa i denna ruta)
--

Både det objektiva och det subjektiva rekvisitet måste vara uppfyllt för att individen ska kunna straffas för terroristbrott. Om inte båda rekvisiten uppfylls så kommer åtalet att ogillas.

Avsnitt C se till skillnader/likheter mellan de sex rättsfallen utifrån avsnitt A och B

De sista frågorna nedan är vad som leder fram till vårt syfte

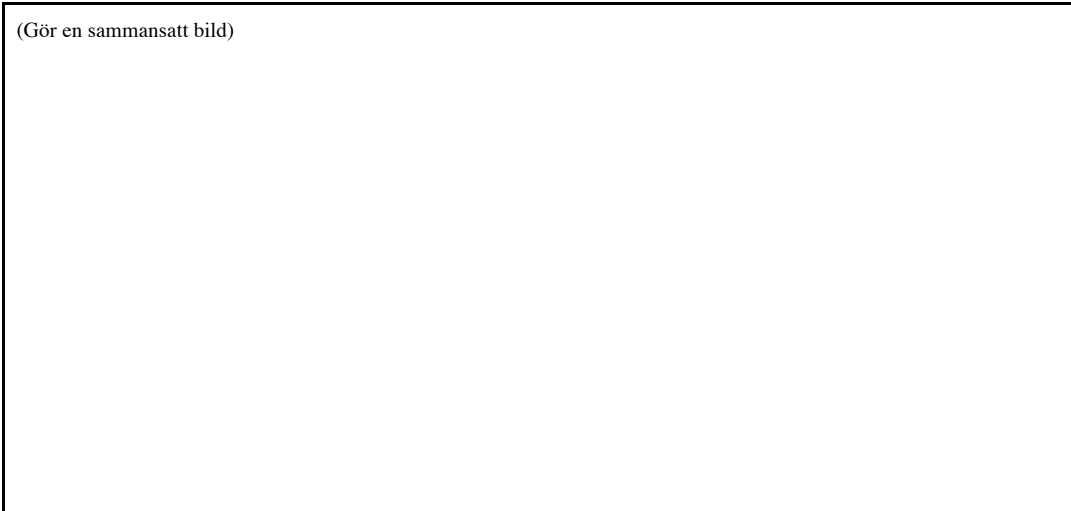
Vilka likheter finns mellan de två rättsfallen där förövaren inte har islamistisk anknytning utifrån avsnitt A och B?

Gör en sammansatt bild)

Finns det några skillnader mellan de två fallen där förövaren inte har islamistisk anknytning utifrån avsnitt A och B?

(Gör en sammansatt bild)

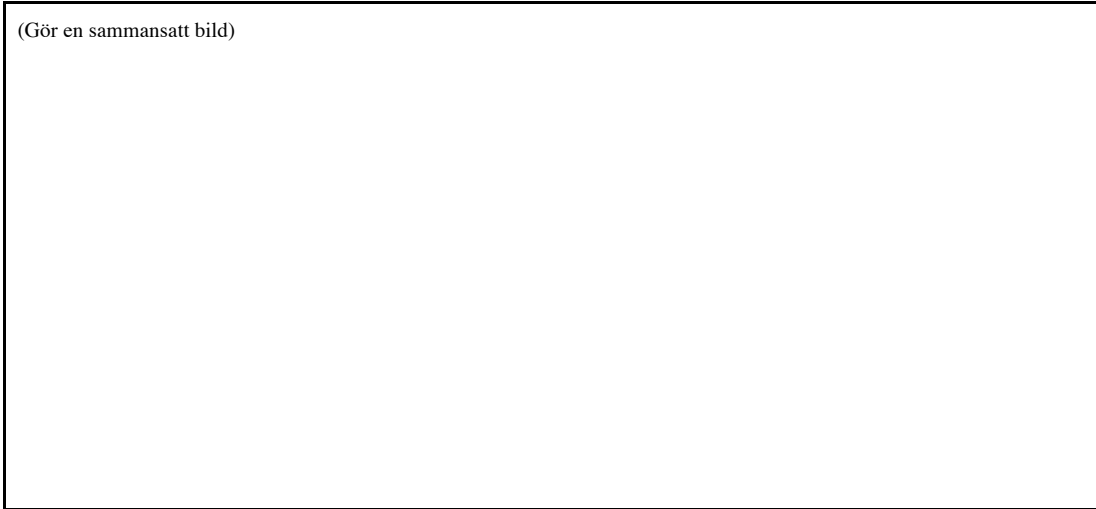
Vilka likheter finns mellan de fyra rättsfallen där förövaren har islamistisk anknytning utifrån avsnitt A och B?

(Gör en sammansatt bild)

Finns det några skillnader mellan de fyra fallen där förövaren har islamistisk anknytning utifrån avsnitt A och B?

(Gör en sammansatt bild)

Vilka likheter finns mellan de sex rättsfallen?

(Gör en sammansatt bild)

Finns det några skillnader mellan de sex rättsfallen?

(Gör en sammansatt bild)

Bilaga 2

2.1 Åtal och domar avseende terroristbrott i Sverige, gjord av Peder Hyllengren vid försvarshögskolan (Aftonbladet 2018, 30 april)

2018: Den 30 januari väcks åtal mot den 39-årige uzbeken, efter lastbilsattacken på Drottninggatan den 7 april året innan där fem personer dödades och tio skadades svårt. Gärningsmannen misstänks för terroristbrott och försök till terroristbrott alternativt framkallande av fara för annan, samt framkallande av fara för annan.

2017: Via Facebook uppmanar en 35-årig man i Skåne att ekonomiskt stötta terrororganisationer för vapeninköp. Han döms av hovrätten över Skåne och Blekinge. Domen är överklagad till Högsta domstolen.

2016: En 20-åring döms i Attunda tingsrätt till fem års fängelse för förberedelse till terroristbrott. Han planerade självmordsattentat i Sverige och hade tidigare försökt ta sig till Syrien.

2015: Två män åtalas vid Göteborgs tingsrätt misstänkta för terroristbrott genom mord i Syrien under 2013. De döms i hovrätten till livstids fängelse för terroristbrott genom mord.

2015: En rysk medborgare bosatt i Järfälla åtalas i slutet av oktober vid Attunda tingsrätt misstänkt för uppmaning, rekrytering och utbildning till terroristbrott. Den åtalade ska ha meddelat instruktioner om tillverkning eller användning av sprängämnen till sin son, som befann sig i Syrien. Tingsrätten anser dock att de planerade gärningarna inte är att betrakta som terroristbrott då syftet med dem inte är att injaga skräck.

2012: Tre göteborgare misstänks för att ha planerat att mörda konstnären Lars Vilks i september 2011, något som till en början rubricerades som förberedelse till terroristbrott. De åtalas dock för förberedelse till mord och döms slutligen av både Göteborgs tingsrätt och hovrätten för västra Sverige till dagsböter för brott mot knivlagen.

2010: Två män misstänks för att ha rest till Somalia för att förbereda självmordsattentat och döms av Göteborgs tingsrätt för stämpling till terroristbrott. De frikänns dock i hovrätten för västra Sverige.

2010: Genomfördes en självmordsattack på Drottninggatan i Stockholm. Bara gärningsmannen dödades och det blev aldrig åtal i Sverige. En man som misstänks ha finansierat dådet dömdes däremot i Skottland.

2009: En man åtalas för finansiering av terrorbrott sedan han misstänkts ha samlat in pengar till organisationer nära den terrorstämplade Hamas-rörelsen, men frias av både Malmö tingsrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge.

2006: Tre män döms i tingsrätten för stämpling till terroristbrott efter ett attentat i en irakisk vallokal i Kista och ett planerat dåd mot Livets ord i Uppsala. I hovrätten faller misstankarna om terroristbrott bort och två av männen döms i stället för bland annat stämpling till mordbrand. Den tredje frikänns helt.

2005: Två män i Malmö åtalas och döms av hovrätten för förberedelse till terroristbrott och finansiering av terrorism efter att ha samlat in pengar till ett terrornätverk i norra Irak.

2005: Fyra nazister misstänks för att ha planerat politiska mord och spränga riksdagshuset i luften. De åtalas för förberedelse till terroristbrott. Både tingsrätt och hovrätt friar dem från terrormisstankarna men fäller dem för bland annat grov skadegörelse.

2.2 SVT sammanställning av åtal och domar avseende terroristbrott i Sverige (Beringer, 2018, 20 januari)

2018: Gärningsmannen åtalas i Stockholms tingsrätt för terrorattacken på Drottninggatan i centrala Stockholm den 7 april 2017

2017: 35-årig man som åtalats för att via Facebook uppmanat människor att skänka pengar till bland annat IS döms av hovrätten över Skåne och Blekinge till sex månaders fängelse för uppmaning till terrorfinansiering. Lagen prövad för första gången. Mannen har överklagat domen till Högsta domstolen.

30-årig man som åtalats för ett brandattentat mot en shiamuslimsk lokal i Malmö frias av Malmö tingsrätt.

48-årig man som åtalats för att ha lämnat instruktioner om tillverkning och användning av sprängämnen till sin son i Syrien frias av Attunda tingsrätt.

2016: 25-årig man som åtalats för en så kallad terrorresa frias av Svea hovrätt. Det var första gången den nya lagen mot terrorresor prövades men domen överklagades inte till Högsta domstolen.

20-årig man som åtalats för att ha planerat att tillverka en självmordsbomb döms till fem års fängelse av Attunda tingsrätt för förberedelse till terroristbrott.

Två män i 30-årsåldern som åtalats för att ha deltagit vid en avrättning av två män i Syrien 2013 dömdes till livstids fängelse terrorbrott genom mord.

2012: Tre män från Göteborg misstänktes för att ha planerat att mörda konstnären Lars Vilks i september 2011 och misstänktes till en början för förberedelse till terroristbrott. De åtalades dock för förberedelse till mord och dömdes slutligen av både Göteborgs tingsrätt och hovrätten för västra Sverige till dagsböter för brott mot knivlagen.

2010: Två män som misstänkts ha rest till Somalia för att förbereda sig för självmordsattentat dömdes av Göteborgs tingsrätt för stämpling till terroristbrott men friades av hovrätten för västra Sverige.

2009: En man åtalades för finansiering av terroristbrott sedan han misstänkts för att ha samlat in pengar till organisationer närstående den terrorstämplade Hamas-rörelsen men friades både av både Malmö tingsrätt och hovrätten för Skåne och Blekinge.

2006: Tre män åtalades och dömdes i tingsrätten för bl. a stämpling till terroristbrott efter ett attentat i en irakisk vallokal i Kista och ett planerat attentat mot Livets ord i Uppsala. I Hovrätten föll misstankarna om terroristbrott bort och två av männen dömdes för bland annat stämpling till mordbrand. Den tredje frikändes helt.

2005: Två män i Malmö åtalades och dömdes av hovrätten till förberedelse till terroristbrott och finansiering av terrorism efter att ha samlat in pengar till terrornätverket Ansar al-islam i norra Irak.

Fyra nazister misstänktes för att ha planerat att utföra politiska mord och spränga riksdagshuset i luften och åtalades för förberedelse till terroristbrott. Både tingsrätten och hovrätten friade dem från terrormisstankarna med fällde dem för bland annat grov skadegörelse

Bilaga 3

Egna sammanställningen utifrån Aftonbladet och SVT

1	2018	Lastbilsattacken på Drottninggatan 7 april 2017
2	2017	30-årig man som åtalas för ett brandattentat mot en shiamuslimsk lokal i Malmö
3	2017	48-årig man som åtalas för att ha lämnat instruktioner om tillverkning och användning av sprängämnen
4	2017	Via Facebook uppmanar en 35-årig man i Skåne att ekonomiskt stötta terrororganisationer för vapeninköp. Han döms av hovrätten över Skåne och Blekinge. Domen är överklagad till Högsta domstolen.
5	2016	20-årig man åtalas för att ha planerat att tillverka en självmordsbomb och döms till fem års fängelse av Attunda tingsrätt för förberedelse till terroristbrott
6	2016	25-årig man som åtalats för en så kallad terrorresa frias av Svea hovrätt. Det var första gången den nya lagen mot terrorresor prövades men domen överklagades inte till Högsta domstolen.
7	2016	Två män i 30-årsåldern åtalas för att ha deltagit vid en avrättning av två män i Syrien 2013, döms till livstids fängelse för terroristbrott genom mord
8	2015	Två män åtalas vid Göteborgs tingsrätt misstänkta för terroristbrott genom mord i Syrien under 2013. De döms i hovrätten till livstids fängelse för terroristbrott genom mord.
9	2015	En rysk medborgare åtalas i slutet av oktober vid Attunda tingsrätt misstänkt för uppmaning, rekrytering och utbildning till terroristbrott. Den åtalade ska ha meddelat instruktioner om tillverkning eller användning av sprängämnen till sin son, som befann sig i Syrien.
10	2012	Tre män från Göteborg misstänktes för att ha planerat att mörda konstnären Lars Vilks i september 2011 och misstänktes till en början för förberedelse till terroristbrott
11	2010	Två män som misstänks ha rest till Somalia för att förbereda sig för självmordsattentat dömdes av Göteborgs tingsrätt för stämpling till terroristbrott
12	2010	Genomfördes en självmordsattack på Drottninggatan i Stockholm. Bara gärningsmannen dödades och det blev aldrig åtal i Sverige. En man som misstänks ha finansierat dådet dömdes däremot i Skottland.
13	2009	En man åtalas för finansiering av terroristbrott sedan han misstänkts ha samlat in pengar till organisationer nära den terrorstämplade Hamas-rörelsen, men frias av både Malmö tingsrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge.
14	2006	Tre män döms i tingsrätten för stämpling till terroristbrott efter ett attentat i en irakisk vallokal i Kista och ett planerat dåd mot Livets ord i Uppsala

15	2005	Två män åtalas och döms av hovrätten för förberedelse till terroristbrott och finansiering av terrorism efter att ha samlat in pengar till ett terrornätverk i norra Irak
----	------	---